

UTJECAJ EPIDEMIJE COVID-19 NA LJUDSKA PRAVA U HRVATSKOJ OŽUJAK – LISTOPAD 2020.

Izdavač:

Kuća ljudskih prava Zagreb
Selska cesta 112 a/c, 10000 Zagreb
www.kucaljudskihprava.hr

Za izdavača:

Ivan Novosel

Urednica:

Klara Horvat

Istraživački tim:

Ivan Buljan, Tea Dabić, Tina Đaković, Klara Horvat

Dizajn i prijelom: Radnja

Zagreb, prosinac 2020.

Kuća ljudskih prava Zagreb je Centar znanja u području zaštite i promicanja ljudskih prava u okviru Razvojne suradnje s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva.

Izdavanje ove publikacije omogućeno je financijskom podrškom Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva i Grada Zagreba. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Kuće ljudskih prava Zagreb i nužno ne izražava stajalište Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva i Grada Zagreba.

Kuća ljudskih prava Zagreb je organizacija za ljudska prava osnovana 2008. godine kao mreža organizacija civilnog društva s ciljem zaštite i promicanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. Vizija KLJP-a je izgradnja demokratskog, pluralističkog i inkluzivnog društva utemeljenog na vrijednostima zaštite ljudskih prava, vladavine prava, socijalne pravde i solidarnosti. Istraživanjem, monitoringom, javnim zagovaranjem i edukacijama, KLJP doprinosi zaštiti, promicanju, razvitku i unapređivanju ljudskih prava i temeljnih sloboda. Objavljivanjem godišnjih pregleda stanja ljudskih prava, tematskih izvještaja i podnesaka doprinosimo izradi kvalitetnijih zakona i javnih politika.

GRAD
ZAGREB

Sadržaj

- 1 Ograničavanje ljudskih prava uslijed epidemije Covid-19**
- 5 Sloboda kretanja**
- 10 Sloboda okupljanja**
- 13 Pravo na glasovanje**
- 15 Pravo na informiranje**
- 17 Pravo na privatnost**
- 22 Pristup pravosuđu**
- 25 Pravo na stanovanje**
- 29 Pravo na rad**
- 35 Pravo na zdravlje**
- 39 Pravo na obrazovanje**
- 44 Obiteljsko nasilje**
- 48 Stigmatizacija i diskriminacija**
- 50 Ranjive skupine**
  - 50** Osobe starije životne dobi
  - 55** Osobe s invaliditetom
  - 59** Beskućnici
  - 61** Osobe na izvršavanju kazne zatvora
  - 65** Tražitelji međunarodne zaštite
  - 68** Pripadnici romske nacionalne manjine

Ograničavanje ljudskih prava uslijed epidemije COVID-19

Ostvarivanje ljudskih prava u RH tijekom 2020. godine bilo je obilježeno mjerama usvojenim kao odgovor na pojavu i širenje epidemije koronavirusa čiji utjecaj ima brojne posljedice na ostvarivanje političkih, socijalnih, ekonomskih i kulturnih prava u Hrvatskoj i u svijetu. Uslijed epidemije došlo je do stagnacije u područjima ljudskih prava gdje je u 2019. zabilježen pomak, kao i do nazadovanja u ostvarivanju ljudskih prava u područjima zaštite najranjivijih i marginaliziranih društvenih skupina i pojedinaca. Prije izdvajanja problema specifičnih za pojedine skupine građana, potrebno je osvrnuti se na kontinuirane javne prijemore oko pravno-institucionalnog konteksta u kojemu su usvajane protuepidemijske mjere.

U Hrvatskoj je 20. veljače 2020. godine aktiviran Stožer civilne zaštite kao i stožeri jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u cilju ujednačavanja postupanja svih subjekata odgovornih za provedbu mjera zaštite života i zdravlja građana u slučaju pojave koronavirusa u Hrvatskoj.¹ Vlada RH nije proglasila izvanredno stanje, ali je epidemiju koronavirusa proglasila 11. ožujka 2020. godine kada su stupile na snagu široke ovlasti ministra zdravstva nabrojane u Zakonu o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti.² Od dana 19. ožujka 2020. godine, Stožer civilne zaštite počeo je donositi mjere radi zaštite javnog zdravlja i

---

1 Koronavirus.hr, Službena stranica Vlade RH za pravodobne i točne informacije o koronavirusu, Vladine mjere, dostupno na: <https://www.koronavirus.hr/vladine-mjere/101>

2 Zakon o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti (NN 79/07, 113/08, 43/09, 130/17, 114/18), dostupno na: [https://www.zakon.hr/z/1067/Zakon-o-za-%C5%A1titi-pu%C4%8Danstva-od-zaraznih-bolesti](https://www.zakon.hr/z/1067/Zakon-o-za%C5%A1titi-pu%C4%8Danstva-od-zaraznih-bolesti)

sprečavanja širenja zarazne bolesti kojima se istovremeno ograničavaju pojedina ljudska prava i temeljne slobode. No, ubrzo su se u fokusu javnosti našli prijepori o tome ima li Stožer civilne zaštite zakonsku ovlast donositi mjere kojima se ograničavaju temeljna ljudska prava.

Naime, Stožer je navedene odluke donosio temeljem ne-tom noveliranog Zakona o sustavu civilne zaštite odnosno njegovog članka 22a³, kojim se od 18. ožujka uvelo novo hibridno stanje upravljanja krizom usprkos postojanju godinama ranije donesenog Zakona o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti⁴ koji je jedini relevantan zakon kada je u pitanju utvrđivanje zaraznih bolesti te provođenje mjera za zaštitu pučanstva od njihova širenja. Navedenim zakonom nije bila predviđena mogućnost da mjere zaštite donosi Stožer civilne zaštite, već je takva mogućnost bila isključivo u rukama ministra zdravstva. Kako bi se sanirale posljedice toga da je Stožer donosio mjere kojima se ograničavaju temeljna ljudska prava a da za to nije bilo zakonskog uporišta, pristupljeno je izmjenama Zakona o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti u hitnom postupku koje su stupile na snagu 18. travnja 2020. godine.⁵ Propisano je da odluku o proglašenju epidemije zarazne bolesti donosi Vlada, dok je ministar zdravstva ovlašten za donošenje odluke o proglašenju opasnosti od epidemije zarazne bolesti. Ujedno, uveden je institucionalni model upravljanja krizom prema kojem Stožer civilne zaštite može donositi sigurnosne mjere za zaštitu pučanstva zajedno s Ministarstvom zdravstva i Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo pod neposrednim nadzorom Vlade Republike Hrvatske.⁶

---

3 Zakon o dopuni Zakona o sustavu civilne zaštite (NN 31/20), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_03_31_673.html

4 Zakon o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti (NN 79/07, 113/08, 43/09, 130/17, 114/18), dostupno na: [https://www.zakon.hr/z/1067/Zakon-o-za-%C5%A1titi-pu%C4%8Danstva-od-zaraznih-bolesti](https://www.zakon.hr/z/1067/Zakon-o-za%C5%A1titi-pu%C4%8Danstva-od-zaraznih-bolesti)

5 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti (NN 47/20), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_04_47_954.html

6 Faktograf.hr, Dosadašnje odluke Stožera RH bile su nelegalne, što se izmjenom zakona retroaktivno ispravlja, 15.4.2020., dostupno na: <https://faktograf.hr/2020/04/15/dosadasnje-odluke-stozera-rh-bile-su-nelegalne-sto-se-izmjenom-zakona-retroaktivno-ispravlja/>

Nastavno na sve navedno, zaključuje se kako su odredbe Zakona o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti koje ovlašćuju ministra zdravstva i Stožer civilne zaštite da donose odluke i mjere kojima se neminovno ograničavaju temeljna ljudska prava opravdane sa stajališta hitnosti te efikasnog djelovanja protiv prirodnih nepogoda, u ovom slučaju epidemije koronavirusa. Međutim, takve mjere moraju biti utemeljene na zakonu i donesene u zakonskoj proceduri te dodatno podvrgnute parlamentarnom i sudskom nadzoru, a ne nadzoru izvršne vlasti koja ih i donosi. Time se koncentracija vlasti svodi samo na izvršnu vlast što je suprotno vladavini prava, načelu tripartitne vlasti i poštivanju prava čovjeka kao najviših vrijednosti koje Ustav štiti.⁷

Dodatno, pravni stručnjaci problematizirali su činjenicu kako Vlada nije proglasila izvanredno stanje niti stanje prirodne nepogode odnosno katastrofe, iako je ono faktično nastupilo budući da bolest uzrokovana koronavirusom zasigurno spada u doseg velike prirodne nepogode koja je zahvatila čitav svijet.^{8,9} Ustav RH u članku 17.¹⁰ sadrži odredbe o potencijalnim izvanrednim stanjima kao što su ratovi i prirodne nepogode za vrijeme kojih se pojedine slobode i prava zajamčena Ustavom mogu ograničiti. Upravo zbog pravne prirode izvanrednog stanja, članak 17. Ustava propisuje da se pod takvim okolnostima prava zajamčena Ustavom mogu ograničiti samo ako o tome odluku donese Hrvatski sabor 2/3 većinom svih zastupnika. Takva odredba ima za cilj osigurati stabilnost demokratskog poretka kada je on izložen opasnostima koje se nisu mogle predvidjeti

⁷ N1, Ustavni stručnjak: Sabor bi trebao nadzirati rad Stožera, 21.7.2020., dostupno na: http://hr.n1info.com/Vijesti/a528819/Ustavni-strucnjak-Sabor-bi-trebao-nadzirati-rad-Nacionalnog-stozera.html?fbclid=IwAR1j_bgsHb81SAFI-VjW6vQ7T_VANkOPEIBZuqzIqIaEY8CEOz3TxUvnyets

⁸ Index.hr, Profesor ustavnog prava za Index objasnio sve što morate znati o izvanrednom stanju, 1.4.2020., dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/profesor-ustavnog-prava-za-index-objasnio-sve-sto-morate-znati-o-izvanrednom-stanju/2171014.aspx>

⁹ Andrej Abramović, Ustavnost u doba virusa, portal Ius-info, 30.3.2020., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/41073>

¹⁰ Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14), dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>

odnosno koje se ne mogu efikasno spriječiti bez ograničavanja dijela ljudskih prava.

Usprkos toj mogućnosti, hrvatska Vlada nije proglasila takvo stanje nego je uvela novo hibridno stanje (dopunom članka 22a Zakona o sustavu civilne zaštite) koje nije bilo predviđeno kao pravni osnov za ograničavanje ljudskih prava i sloboda. Ustavnopravni stručnjak i ustavni sudac Abramović obrazložio je stajalište kako je vladajuća većina u zakonodavnom tijelu tim putem ciljano izbjegla primijeniti ustavnu i zakonsku normu kako bi joj bilo omogućeno da krizom upravlja pomoću zakona donesenih jednostavnom umjesto dvotrećinskom većinom.¹¹

Nakon početka epidemije koronavirusa Ustavni je sud za primio više prijedloga za ocjenu ustavnosti zakona kojima su Stožeru civilne zaštite dane ovlasti ograničenja temeljnih prava, kao i za ocjenu zakonitosti i ustavnosti pojedinih odluka Stožera. O navedenim pitanjima Ustavni sud donio je odluku u rujnu te je verificirao sve mjere osim mjere Stožera koja se odnosila na zabranu rada trgovina nedjeljom.¹²

Također, bitno je napomenuti kako Vlada RH nije održavala dijalog s predstavnicima civilnog društva u vezi s usvajanjem mjera povezanih sa suzbijanjem epidemije koronavirusa. Također su izostale i Vladine konzultacije sa Savjetom za razvoj civilnog društva u vezi zaštite ljudskih prava najranjivijih skupina tijekom epidemije, čime je u potpunosti zanemarena građanska participacija u procesu donošenja mjera kojima se uvelike utječe na njihova temeljna prava i slobode.

---

¹¹ Andrej Abramović, Ustavnost u doba virusa, portal Ius-info, 30.3.2020., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/41073>

¹² Sažetak rješenja Ustavnog suda RH, dostupno na: [https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/C12570D30061CE54C12585E7002A7E7C/\\$FILE/SA%20-%20COVID-19.pdf](https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/C12570D30061CE54C12585E7002A7E7C/$FILE/SA%20-%20COVID-19.pdf)

Sloboda kretanja

Dana 19. ožujka 2020. godine donesena je prva mjera kojom se ograničila sloboda kretanja zatvaranjem svih granica u Hrvatskoj.¹³ Njome je zabranjen prijelaz preko svih graničnih prijelaza, a istovremeno se omogućio povratak hrvatskih državljana u Hrvatsku odnosno odlazak u zemlju u kojoj rade i borave uz obveznu primjenu uputa i mjera Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Ujedno, omogućio se povratak u matične zemlje građanima država članica EU odnosno država članica schengenskog prostora i država pridruženih schengenskom području kao i članovima njihove obitelji, te državljanima trećih zemalja koji su osobe s dugotrajnim boravištem¹⁴. Izuzeci od ove Odluke odnosili su se isprva na zdravstvene i prekogranične radnike, prijevoznike, diplomate, policijske i druge službene osobe u obavljanju svojih funkcija te putnike u tranzitu, a kasnije i na osobe koje putuju zbog neodgodivih osobnih razloga.¹⁵ Sukladno epidemiološkoj situaciji mijenjale su se i dopunjavale Odluke Stožera u odnosu na slobodu kretanja. Tako su uslijedile preporuke za izbjegavanje svih putovanja koja nisu nužna. Ujedno svi oni koji su ulazili na područje Hrvatske iz drugih zemalja bili su podvrgnuti mjeri obveznog smještaja u karantenu odnosno samoizolaciju na razdoblje od 14 dana.¹⁶ Tek je krajem svibnja zbog zadovoljavajuće

---

13 Stožer civilne zaštite, Odluka o privremenoj zabrani prelaska preko graničnih prijelaza Republike Hrvatske (NN 32/20), 19.3.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_03_32_714.html

14 Ibid.

15 Stožer civilne zaštite, Odluka o izmjenama i dopuni Odluke o privremenoj zabrani prelaska preko graničnih prijelaza Republike Hrvatske (NN 56/20), 9.5.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_05_56_1133.html

16 Koronavirus.hr, Preporuča se izbjegavanje svih putovanja - u svrhu kratkotrajnog boravka u RH - koja nisu nužna!, 7.4.2020., dostupno na: <https://www.koronavirus.hr/najnovije/preporuca-se-izbjegavanje-svih-putovanja-u-u-svrhu-kratkotrajnog-boravka-u-rh-koja-nisu-zurna/416>

epidemiološke situacije omogućeno državljanima pojedinih država članica Europske unije kao što su Slovenija, Mađarska, Austrija, Češka, Slovačka, Estonija, Latvija, Litva, Poljska i Njemačka da prilikom ulaska u Hrvatsku ne moraju posebno dokazivati razlog svog ulaska (poslovni, gospodarski, turistički itd.), već mogu ulaziti pod jednakim uvjetima kao i prije pojave bolesti COVID-19, ali i dalje uz epidemiološku kontrolu te uz pridržavanje općih i posebnih preporuka Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.¹⁷

Od 1. srpnja otvorene su granice na razini EU te su državljani EU/EEA bez ograničenja mogli ulaziti u Hrvatsku, ali uz preporuku prijave ulaska putem aplikacije entercroatia.mup.hr kojom su najavili dolazak radi bržeg prelaska granice te potencijalnog praćenja kontakata u slučaju zaraze.¹⁸ Svi ostali strani državljani od tada su mogli ući u Hrvatsku zbog poslovnih ili turističkih razloga uz plaćenu rezervaciju smještaja.¹⁹ Ova Odluka o privremenoj zabrani prelaska graničnih prijelaza Republike Hrvatske naknadno je do studenog izmijenjena i dopunjena nekoliko puta, a izmjene i dopune uglavnom su se odnosile na produljenje važećih mjera za dodatna dva tjedna.²⁰ Dvadeset stalnih graničnih prijelaza za lokalni granični promet između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske koji su bili privremeno zatvoreni početkom travnja radi sprječavanja širenja koronavi-

---

17 Stožer civilne zaštite, Odluka o dopuni Odluke o privremenoj zabrani prelaska preko graničnih prijelaza Republike Hrvatske (NN 64/20), 28.5.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_05_64_1280.html

18 Stožer civilne zaštite, Odluka o privremenoj zabrani prelaska preko graničnih prijelaza Republike Hrvatske (NN 74/20), 30.6.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_06_74_1439.html

19 Koronavirus.hr, Od ponoći otvaranje granica na razini EU, 30.6.2020., dostupno na: <https://www.koronavirus.hr/najnovije/od-ponoci-otvaranje-granica-na-razini-eu/719>

20 Stožer civilne zaštite, Odluke o dopuni Odluke o privremenoj zabrani prelaska preko graničnih prijelaza Republike Hrvatske od srpnja do studenog 2020. godine (NN 74/20, 80/20, 81/20, 90/20, 92/20, 98/2020, 102/20, 106/20, 112/20, 119/20), dostupno na: <https://narodne-novine.nn.hr/search.aspx?upit=Odluka+o+privremenoj+zabrani+prelaska+preko+grani%c4%8dnih+prijelaza+Republike+Hrvatske&naslovi=da&sortiraj=1&kategorija=1&rpp=10&qtype=3&pretraga=da>

rusa ponovno je otvoreno 15. listopada zbog početka nove školske godine i obavljanja gospodarskih i poljoprivrednih djelatnosti u pograničnim područjima obje države.²¹

Međutim, mjere koje je Vlada RH donosila nisu se odnosile samo na zatvaranje državnih granica, već i na ograničavanje slobode kretanja između općina i županija unutar Hrvatske. Krajem ožujka 2020. godine, Stožer civilne zaštite donio je Odluku o zabrani napuštanja mjesta prebivališta i stalnog boravka u Republici Hrvatskoj²² budući da je na pojedinim područjima došlo do znatnog povećanja rizika od prijenosa koronavirusa. Navedenom odlukom kretanje se ograničilo samo na hitne službe, opskrbu, putovanja na posao ako se posao nije mogao ograničiti na rad od kuće, te u svrhu izvješćivanja javnosti. Radi dopuštanja ulaska i izlaska s područja prebivališta ili stalnog boravka u opravdanim slučajevima uvedene su propusnice, koje su početkom travnja zamijenjene e-propusnicama.²³ Mjera privremenog napuštanja mjesta prebivališta i stalnog boravka ukinuta je 11. svibnja, čime je ponovno uspostavljeno slobodno kretanje između općina i županija unutar Hrvatske.²⁴

Iako navedena mjera nije naišla na preveliki otpor građana, ona je bila kritizirana od strane pojedinih pravnih stručnjaka koji su isticali kako je Stožer takvu mjeru donio usprkos tome što ona nije propisana Zakonom o sustavu civilne zaštite. Tom prilikom naglašeno je kako mjere ko-

---

21 Koronavirus.hr, Ponovo se otvaraju granični prijelazi za pogranični promet između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, 14.10.2020., dostupno na: <https://www.koronavirus.hr/najnovije/ponovo-se-otvaraju-granicni-prijelazi-za-pogranicni-promet-izmedju-bosne-i-hercegovine-i-republike-hrvatske/830>

22 Stožer civilne zaštite, Odluka o zabrani napuštanja mjesta prebivališta i stalnog boravka u Republici Hrvatskoj (NN 35/20), 23.3.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_03_35_737.html

23 Stožer civilne zaštite, Odluka o izmjeni i dopuni Odluke o zabrani napuštanja mjesta prebivališta i stalnog boravka u Republici Hrvatskoj (NN 39/20), 1.4.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_04_39_833.html

24 Stožer civilne zaštite, Odluka o stavljanju izvan snage Odluke o zabrani napuštanja mjesta prebivališta i stalnog boravka u Republici Hrvatskoj (NN 56/20), 10.5.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_05_56_1135.html

jima se ograničavaju ljudska ustavna prava, što sloboda kretanja svakako jest, moraju biti predviđene zakonom i određene od strane nadležnog tijela. U suprotnom, takve mjere trebaju biti donesene u zakonodavnom postupku u predviđenoj zakonskoj proceduri.²⁵

Dodatno, problem propusnica naročito je došao do izražaja u manjim sredinama budući da mjera ograničenja kretanja nije uzela u obzir veličine gradova i općina, što je dovelo do nejednakog položaja građana zbog mjesta u kojem žive. Naime, građani su se prituživali kako u pojedinim općinama ne postoje ljekarne ili ostale usluge od egzistencijalnog značaja zbog čega je bilo potrebno ishođenje propusnice, čime je građanima dodatno narušena privatnost.²⁶ Veliku kritiku javnosti izazvala je mjera kojom je otok Murter (naselje Betina i Murter) 25. ožujka zbog lokalne transmisije bolesti stavljen pod karantenu.²⁷ Protuzakonitost i neustavnost takve mjere isticana je iz više razloga, prije svega jer je prema zakonu koji je tada bio na snazi (Zakon o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti) bila propisana mogućnost da se prisilno u karantenu mogu smjestiti samo osobe, a ne cijela područja, a istaknuta je i nenadležnost Stožera civilne zaštite za izricanje takve mjere.²⁸

Konačno, tijekom cijelog trajanja epidemije koronavirusa na ograničavanje slobode kretanja značajno je utjecala mjera samoizolacije koja se provodila u trajanju od 10 ili 14 dana u odnosu na osobe koje su bile izložene riziku zaraze. Posebno je problematična nedefiniranost i nedosljednost odredbi o načinu određivanju samoizolacije. Tijekom više-

---

²⁵ Andrej Abramović, Ustavnost u doba virusa, portal Ius-info, 30.3.2020., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/41073>

²⁶ Pučka pravobraniteljica, Najčešća pitanja vezana za posljedice epidemije koronavirusa, 7.4.2020., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/naj-cesci-upiti-gradana-vezani-za-koronavirus/>

²⁷ Koronavirus.hr, Otok Murter pod mjerama karantene, 25.3.2020., dostupno na: <https://www.koronavirus.hr/otok-murter-pod-mjerama-karantene/308>

²⁸ Andrej Abramović, Ustavnost u doba virusa, portal Ius-info, 30.3.2020., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/41073>

mjesečnog trajanja epidemije svjedočili smo nizu obrata u vidu česte izmjene mjera, odustajanja od najavljenih mjera i kršenja mjera od strane samog Stožera. U praksi se određivanje samoizolacije provodilo upućivanjem telefonskog poziva od strane epidemiologa kojim se građane informira da su bili u kontaktu sa zaraženom osobom, bez dobivanja pismenog rješenja o obvezi samoizolacije i mogućnosti žalbe.²⁹ Takve situacije dovodile su do nepovjerenja građana u rad Stožera uz stvaranje atmosfere pravne nesigurnosti zbog nejasnoće pravila oko stavljanja u samoizolaciju te izricanja novčanih kazni zbog njenog kršenja.

---

29 Index.hr, Od svih promašaja Stožera muljanje oko samoizolacije možda je i najgori, 9.9.2020., dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/od-svih-promasaja-stozera-muljanje-ok-samoizolacije-mozda-je-i-najgori/2209705.aspx>

Sloboda okupljanja

S obzirom na izmjene povoljnijih i nepovoljnijih okolnosti po pitanju širenja zaraze, od početka epidemije usvajane su brojne mjere kojima se ograničavala sloboda kretanja i okupljanja građana. Pritom je važno istaknuti neujednačenost i nelogičnost pojedinih usvojenih mjera. Tijekom cijele godine i ovisno o epidemiološkoj situaciji svjedočili smo različitim mjerama i iznimkama vezanim uz dopuštanje održavanja pojedinih okupljanja. Tako se primjerice u travnju jednom od odluka o mjerama ograničavanja društvenih okupljanja naložila zabrana održavanja svih javnih događanja i okupljanja više od pet osoba na jednom mjestu, no dozvolilo se održavanje vjerskih okupljanja.³⁰ Iznimka je dopuštena i povodom održavanja procesije "Za križem" na otoku Hvaru tijekom uskršnjih blagdana³¹, a zabilježen je i napad na novinarku Dalmatinskog portala koja je u crkvi u Splitu htjela mobitelom uživo prenositi misu tijekom uskršnjih blagdana koja se unatoč zabrani zbog epidemije ipak održavala.³²

Očekivano je i opravdano ograničavanje prava na javno okupljanje uslijed javnozdravstvene ugroze uz uvjet da se to čini zakonom i razmjerno potrebi, no nejasno je iz kojeg

---

30 Stožer civilne zaštite, Odluka o nužnim mjerama ograničavanja društvenih okupljanja, rada u trgovini, uslužnih djelatnosti i održavanja sportskih i kulturnih događanja za vrijeme trajanja proglašene epidemije bolesti COVID-19 (NN 51/20), 24.4.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_04_51_1035.html

31 Tportal.hr, Stožer dopustio procesiju za križem na Hvaru, Capak objasnio zašto i koliko osoba smije sudjelovati, 9.4.2020., dostupno na: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/nove-64-osobe-zarazene-koronavirusom-u-hrvat-skoj-20200409>

32 HND, U Splitu u crkvi napadnuta novinarka koja je snimala misu, 12.4.2020., dostupno na: <https://www.hnd.hr/u-splitu-u-crkvi-napadnuta-novinarka-koja-je-snimala-misu>

je razloga održavanje vjerskih okupljanja bilo dopušteno prije održavanja drugih oblika okupljanja. Iako je položaj vjerskih zajednica i obreda specifično pravno definiran, to ne bi trebalo imati utjecaja na dozvoljavanje jedne vrste javnog okupljanja dok traje zabrana ostalih. Dodatno, mijenjanje odluke o okupljanju kako bi se dopustilo održavanje Kolone sjećanja radi obilježavanja tragedije Vukovara i Škabrnje³³ izazvalo je brojne javne prijepore kojima se dovodila u pitanje dosljednost Stožera civilne zaštite pri donošenju mjera za ograničavanje okupljanja te nejasnoća kriterija za dopuštanje iznimaka od uvedenih zabrana.³⁴ Dozvoljavanjem održavanja pojedinih okupljanja ostali oblici okupljanja stavljeni su u neravnopravan položaj, dok bi ustavno pravo na javno okupljanje trebalo biti dostupno svima pod jednakim uvjetima, neovisno o kategoriji i motivu okupljanja.

S mjerama ograničenja okupljanja izašla je na vidjelo i problematika zaštite prava na privatnost odnosno granice do koje je javna vlast u mogućnosti nadzirati život građana. Naime, nakon ponovnog pogoršanja epidemiološke situacije na jesen, Odlukom o nužnim epidemiološkim mjerama³⁵ od 25. listopada kojima se ograničavaju okupljanja uvedena je, između ostalih, sporna mjera prema kojoj na privatnim svečanostima može biti prisutno najviše 15 osoba kao i odredba da će kontrolu njene provedbe provoditi službenici Ravnateljstva civilne zaštite, inspektori Državnog inspektorata, policijski službenici i stožeri civilne

---

33 Stožer civilne zaštite, Odluka o izmjeni i dopunama Odluke o nužnim epidemiološkim mjerama kojima se ograničavaju okupljanja i uvode druge nužne epidemiološke mjere i preporuke radi sprječavanja prijenosa bolesti COVID-19 putem okupljanja (NN 122/20), 9.11.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_11_122_2375.html

34 Dnevnik.hr, Kolona sjećanja nije jedina: Ovo su iznimke kojima je Nacionalni stožer dosad dopustio vlastita pravila o okupljanju, 17.11.2020., dostupno na: <https://dnevnik.hr/vijesti/koronavirus/iznimke-od-mjera-koje-nacionalni-stozer-donosi---628335.html>

35 Stožer civilne zaštite, Odluka o nužnim epidemiološkim mjerama kojima se ograničavaju okupljanja i uvode druge nužne epidemiološke mjere i preporuke radi sprječavanja prijenosa bolesti COVID-19 putem okupljanja (NN 117/20), 25.10.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_10_117_2289.html

zaštite. Naime, prema mišljenju ustavnog stručnjaka ovdje je riječ o mjeri koja uopće nije eksplicitno propisana zakonom, kao i o mjeri koja na iznimno ozbiljan način ulazi u ustavno zajamčeno pravo na privatnost, pogotovo s obzirom na to da se za kontrolu provedbe te odluke zadužuje između ostalog i policija, iz razloga što javna vlast uopće nema ovlast propisivati zabrane za privatne prostore.³⁶

S ciljem povećanja sigurnosti građana, Područni ured civilne zaštite Osijek radi kontrole provođenja mjera Stožera civilne zaštite implementirao je centralni sustav za nadzor iz zraka pomoću bespilotnih letjelica koje prate okupljanja i bilježe temperaturu ljudi.^{37 38} Dronovi na visini od 50 do 120 metara nadgledali su javne površine te se reagiralo u slučaju da se na nekom od tih mjesta okuplja veći broj ljudi upozoravanjem građana na potrebu poštivanja epidemioloških mjera. Javno je objašnjeno da bespilotne letjelice nisu gledale kroz prozore građana ili na njihove terase i dvorišta te da se snimke prosljeđuju isključivo Ministarstvu unutarnjih poslova sa svrhom racionalnijeg korištenja policijskih resursa.³⁹ Ista mjera nadzora uvedena je u još nekoliko gradova, a dio građana izrazio je zabrinutost da takva mjera suviše zadire u pravo na privatnost.⁴⁰

---

36 Telegram.hr, Odlukom Stožera policija može ispitati koliko ljudi imate u stanu. Ustavni stručnjak tumači u čemu je problem, 29.10.2020., dostupno na: <https://www.telegram.hr/price/odlukom-stozera-policija-moze-provjera-vati-koliko-ljudi-imate-u-stanu-ustavni-strucnjak-objasnjava-u-cemu-je-problem/>

37 Ministarstvo unutarnjih poslova, Ravnateljstvo civilne zaštite, U Osijeku implementiran centralni sustav za nadzor iz zraka pomoću bespilotnih letjelica, 2.4.2020., dostupno na: <https://civilna-zastita.gov.hr/vijesti/u-osijeku-implementiran-centralni-sustav-za-nadzor-iz-zraka-pomocu-bespilotnih-letjelica/2339>

38 N1, Ivan Anušić: Postržit ćemo mjere za one koji se okupljaju u grupama, 4.4.2020., dostupno na: <http://hr.n1info.com/Vijesti/a497569/Ivan-Anusic-Postrzhit-emo-mjere-za-one-koji-se-okupljaju-u-grupama.html>

39 Večernji list, Osijek u borbu protiv virusa kreće s dronovima: "Nećemo špijunirati građane", 17.4.2020., dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/osijek-u-borbu-protiv-virusa-krece-s-dronovima-necemo-spijunirati-gradane-1395311>

40 24 sata, Lega u zraku: Osječane dronovi snimaju i mjere temperaturu, 8.4.2020., dostupno na: <https://www.24sata.hr/news/lega-u-zraku-osjecane-dronovi-snimaju-i-mjere-temperaturu-685861>

Pravo na glasovanje

Uoči održavanja parlamentarnih izbora 5. srpnja 2020. godine, Državno izborno povjerenstvo objavilo je Tehničku uputu pripremljenu u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo vezanu uz glasanje na dan izbora i osiguranje epidemiološke zaštite svih sudionika na biračkim mjestima.⁴¹ Prema Tehničkoj uputi, biračima kojima je dijagnosticirana zaraza koronavirusom neće se moći osigurati glasanje s obzirom da im je izrečena mjera izolacije koja uključuje i zabranu kontakata sa svim drugim osobama. Takva zabrana predstavljala je neprihvatljivo ograničenje njihovog temeljnog političkog i ustavnog prava na što je upozorilo i nekoliko ustavnih stručnjaka, političara i organizacija civilnog društva.^{42 43}

Ograničenje biračkog prava radi zaštite javnog zdravlja bilo je nužno uskladiti s načelom razmjernosti te propisati dodatne epidemiološke mjere kako bi se i biračima pozitivnim na koronavirus omogućilo ostvarivanje biračkog prava.

---

41 Državno izborno povjerenstvo, Tehnička uputa Državnog izbornog povjerenstva pripremljena u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, Glasanje na dan izbora i osiguranje epidemiološke zaštite svih sudionika na biračkim mjestima, lipanj 2020., dostupno na: https://www.izbori.hr/site/UserDocs/Images/2020/Izbori_za_zastupnike_u_HS/Biracki_odbori/Upute-izborni_dan_Bm.pdf

42 N1, Ustavni stručnjaci: DIP neustavno i nesrazmjerno ograničava pravo na glasovanje, 30.6.2020., dostupno na: http://hr.n1info.com/Vijesti/a522376/Ustavni-strucnjaci-DIP-neustavno-i-nesrazmjerno-ogranicava-pravo-na-glasovanje.html?fbclid=IwAR3QIqiF4s77tXyVK_cxmJahy3fl1p-k3YMxvbj3kNoN-HwRmQujVV0LNW8

43 Ius-info, Ustavni sud traži hitno očitovanje DIP-a o zabrani glasanja zaraženih koronavirusom, 2.7.2020., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/42125>

Ustavni sud objavio je Priopćenje i upozorenje⁴⁴ kojim je istaknuo da građanima kojima je dijagnosticirana zaraza koronavirusom ili bilo koja druga zarazna bolest pripada pravo zahtijevati ostvarivanje biračkog prava prema pravilima o glasovanju izvan biračkog mjesta prilagođenima prirodi potencijalne ugroze od zaraze i usklađenima sa zahtjevima zdravstvene sigurnosti i zaštite. Ustavni je sud upozorio kako je Državno izborno povjerenstvo dužno osigurati ostvarivanje biračkog prava bez odgode, vodeći računa o zaštiti zdravlja svih sudionika u izbornom procesu.

Slijedom navedenih događaja, Državno izborno povjerenstvo izmijenilo je Tehničku uputu⁴⁵ u odnosu na birače kojima je dijagnosticirana zaraza koronavirusom na način da im je dozvoljeno glasovanje uz pomoć osobe od povjerenja koja će po njihovoj ovlasti i uputi ispuniti glasački listić. Određeno je da članovi biračkog odbora koji dolaze po pozivu birača kojem je dijagnosticirana zaraza glasanje provode na način da sve radnje obavljaju ispred ulaznih vrata stambenog objekta u kojem birač ima prebivalište i u kojem se u trenutku glasanja nalazi. Glasanje se potom može obaviti isključivo uz pomoć osobe od povjerenja koja će po uputi tog birača ispuniti glasački listić, staviti ga u posebnu omotnicu te ju zatvorenu predati članovima biračkog odbora.

---

44 Ustavni sud Republike Hrvatske, Priopćenje i upozorenje, 3.7.2020., dostupno na: https://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/Priopcenje_i_upozorenje_od_3_srpnja_2020_u_postupku_nadzora_ustavnosti_i_zakonitosti_izbora.pdf

45 Državno izborno povjerenstvo, Izmjene i dopune Tehničke upute Državnog izbornog povjerenstva pripremljene u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, Glasanje na dan izbora i osiguranje epidemiološke zaštite svih sudionika na biračkim mjestima, srpanj 2020., dostupno na: https://www.izbori.hr/site/UserDocs/Images/2020/Izbori_za_zastupnike_u_HS/Izmjene_tehnicke_upute_Bm-COVID_pozitivni.pdf

Pravo na informiranje

Nedugo nakon početka širenja epidemije koronavirusa u Hrvatskoj, Vlada RH pokrenula je službenu web stranicu za pravodobne i točne informacije o koronavirusu dostupnu na poveznici www.koronavirus.hr. Na navedenoj stranici dostupne su i redovito ažurirane informacije o broju osoba zaraženih koronavirusom, Vladinim mjerama usvojenim radi suzbijanja širenja epidemije i njenih štetnih posljedica, kao i upute i savjeti za građane, popis važnih kontakata i druge korisne informacije.⁴⁶

S ciljem poboljšanja kvalitete i vjerodostojnosti izvještavanja o temi koronavirusa, u Novinarskom domu u Zagrebu 18. veljače održana je tribina "Informacija ili panika - odgovorno izvještavanje o koronavirusu" u organizaciji Zbora znanstvenih novinara Hrvatskog novinarskog društva.⁴⁷ Vijeće za elektroničke medije 26. veljače pozvalo je sve elektroničke medije u Republici Hrvatskoj da izvještavanje o koronavirusu bude odgovorno, točno i oprezno, te je pritom upozorilo na nepotvrđene izvještaje o koronavirusu koji su se pojavili na određenim hrvatskim web portalima. Vijeće za elektroničke medije uputilo je pružateljima elektroničkih medija javni poziv da u svom izvještavanju uzmu u obzir da je u Hrvatskoj uspostavljen sustav javnog informiranja o koronavirusu te da prate službene izvore, u prvom redu Hrvatski zavod za javno zdravstvo i Ministarstvo zdravstva RH.⁴⁸

---

⁴⁶ Koronavirus.hr, Službena stranica Vlade RH za pravodobne i točne informacije o koronavirusu, dostupno na: <https://www.koronavirus.hr/>

⁴⁷ Hrvatski zavod za hitnu medicinu, Održana tribina "Informacija ili panika - odgovorno izvještavanje o koronavirusu", 18.2.2020., dostupno na: <https://www.hzhm.hr/aktualno/novosti/odrzana-tribina-informacija-ili-panika-odgovorno-izvjestavanje-o-koronavirusu>

⁴⁸ Vijeće za elektroničke medije, Priopćenje Vijeća za elektroničke medije u vezi izvještavanja o korona virusu, 26.2.2020., dostupno na: <https://www.aem.hr/vijesti/priopcenje-vijeca-za-elektronicke-medije-u-vezi-izvjestavanja-o-korona-virusu/>

Epidemija koronavirusa prouzročila je širenje velikog broja netočnih informacija među građanima, pogotovo putem društvenih mreža i aplikacija kao što su WhatsApp i Viber. Upozoravalo se na problem lažnih vijesti vezanih uz koronavirus koje šire netočne informacije i paniku među građanima. Tako je primjerice 11. ožujka Vlada RH upozorila građane da se društvenim mrežama širi snimka s lažnom informacijom u kojoj se navodi da će za 48 sati biti objavljeno da je Zagreb u karanteni te da se skrivaju stvarni podaci o broju zaraženih koronavirusom.⁴⁹

Vijeće za elektroničke medije upozorilo je sve elektroničke medije u Hrvatskoj kao i elektroničke medije čiji je poslovni nastan na području druge države članice EU, a koji se obraćaju publici na teritoriju RH, da su zabranjene sve audiovizualne medijske usluge, uključujući i one putem interneta, kojima se objavljuju ili šire dezinformacije, posebice one u vezi s pitanjima javnog zdravlja. Također je najavilo je da će u skladu sa svojim nadležnostima ovakve pojave strogo sankcionirati, vodeći pritom računa o načelu razmjernosti i zaštiti javnog interesa.⁵⁰

Mnoge objave s društvenih mreža o informacijama vezanim uz koronavirus u brojnim su se slučajevima pokazale neistinitima i policija ih je odlučila tretirati kao prekršaje te je do kraja svibnja podnijela 32 optužna prijedloga općinskim sudovima zbog počinjenja prekršaja izmišljanja ili širenja lažnih vijesti vezanih uz bolest COVID-19. Iako su pojedini članovi Stožera pozivali da se osobe koje na taj način uznemiruju javnost kazneno goni, u Hrvatskoj ne postoji kazneno djelo širenja lažnih vijesti, te je policiji preostalo da se drži (zastarjelog) Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.⁵¹

---

49 Vlada RH, Društvenim mrežama širi se snimka s lažnom informacijom o Zagrebu u karanteni, 11.3.2020., dostupno na: <https://vlada.gov.hr/vijesti/drustvenim-mrezama-siri-se-snimka-s-laznom-informacijom-o-zagrebu-u-karanteni/28969>

50 Vijeće za elektroničke medije, Upozorenje Vijeća za elektroničke medije o izvještavanju za vrijeme pandemije korona virusa, 21.3.2020., dostupno na: <https://www.aem.hr/nekategorizirano/upozorenje-vijeca-za-elektronicke-medije-svim-elektronickim-medijima-u-republici-hrvatskoj/>

51 Novilist.hr, Podnesene 32 prijave za širenje lažnih vijesti o koroni u Hrvatskoj. Sudit će im se po zakonu iz bivše Juge, 11.6.2020., dostupno na: <https://www.novilist.hr/vijesti/hrvatska/32-prijave-za-sirenje-laznih-vijesti-o-koroni-u-hrvatskoj/>

Pravo na privatnost

Zbog sumnje da je u tijeku iskorištavanje situacije epidemije i neovlašteno prikupljanje podataka, Agencija za zaštitu osobnih podataka upozorila je građane da pripaze kako i s kime dijele svoje osobne podatke nakon zaprimanja pritužbi o primanju poruka u kojima se od njih traže osobni podaci pod krinkom izrada evidencija o prekršiteljima mjera samoz izolacije. Agencija je pozvala građane na pojačan oprez u bilo kakvom disponiranju osobnim podacima, osobito putem mobilnih aplikacija i interneta, kao i da ih ne prosljeđuju nepoznatim i nedovoljno poznatim (pravnim ili fizičkim) osobama čiji identitet nije moguće prethodno utvrditi.⁵²

Nacionalni CERT izvijestio je u ožujku da su počele *phishing* kampanje koje pokušavaju iskoristiti epidemiju koronavirusa da se lažno predstave kroz e-mail poruke i uvjere korisnika da pokrene maliciozni kod na svom računalu. Napadači jedne takve kampanje predstavljali su se kao Svjetska zdravstvena organizacija, a najčešće teme koje se koriste u ovakvim vrstama poruka su upozorenje iz zdravstvenih centara, informacije o širenju virusa, savjeti stručnjaka za zaštitu od zaraze, analiza o utjecaju virusa na gospodarske sektore ili druga područja, ponude za ulaganja u "lijekove", cjepiva, čudotvornu medicinu, proizvode za zaštitu, "zanimljive" činjenice/snimke o bolesti i "važne izjave" o "izvoru" virusa u kojima se ističe ljudska odgovornost iz određenih zemalja. Analizom je utvrđeno da se preuzimanjem datoteke iz takvih emaila pokreće trojanski konj koji preuzima podatke iz računala i šalje ih napadaču. Građani su stoga pozvani na dodatani oprez kod otvaranja elektroničke pošte od nepoznatih pošiljatelja, korištenje

---

⁵² Agencija za zaštitu osobnih podataka, Upozorenje za građane, 20.3.2020., dostupno na: <https://azop.hr/aktualno/detaljnije/upozorenje-za-gradane>

antivirusnih i anti-malware alata, te je na njih apelirano da prijave policiji ako primijete bilo kakve zlonamjerne online aktivnosti vezane uz COVID-19.⁵³

Vlada RH pokrenula je 14. travnja prvog COVID-19 digitalnog asistenta Andriju koji se može aktivirati na mobilnoj aplikaciji WhatsApp te se može istovremeno povezati s milijunima građana i svim nadležnim institucijama kako bi savjetovao građane po pitanju problematike vezane uz koronavirus.⁵⁴ Naglašeno je da je aplikacija sigurna i anonimna te da se njome ne skupljaju nikakvi podaci koji bi osobu mogli identificirati ili pratiti.⁵⁵ No, digitalni asistent Andrija otvorio je raspravu oko povezanosti njegova korištenja sa zadiranjem u privatnost građana i zaštitom njihovih osobnih podataka. Informatički stručnjak izrazio je zabrinutost zbog toga što je pristup aplikaciji uvjetovan davanjem broja mobitela, a dodatno se pokazalo da aplikacija u nekim slučajevima traži i lokaciju građana. Prema njegovim tvrdnjama, web stranica andrija.ai ne posjeduje propisano upozorenje o kolačićima, na njoj se ne navodi koji se podaci točno prikupljaju, tko ih obrađuje i upravlja zbirkom, tko ima pristup podacima ili koliko dugo će ti podaci biti pohranjeni, što upućuje na vjerojatnost povrede cijelog niza domaćih i europskih propisa.⁵⁶

Nakon višemjesečnih najava izrade aplikacije koja bi pratila kontakte osoba zaraženih koronavirusom u Hrvatskoj, krajem srpnja predstavljena je hrvatska inačica mobilne aplikacije "Stop COVID-19". Riječ je o dobrovoljnoj i tran-

---

53 Ministarstvo unutarnjih poslova, Oprez: phishing kampanje iskorištavaju strah od epidemije COVID-19, 19.3.2020., dostupno na: <https://mup.gov.hr/vijesti/oprez-phishing-kampanje-iskoristavaju-strah-od-epidemije-co-vid-19/286107>

54 Koronavirus.hr, Andrija – prvi digitalni asistent u borbi protiv koronavirusa u Hrvatskoj živi na WhatsAppu, 14.4.2020., dostupno na: <https://www.koronavirus.hr/andrija-prvi-digitalni-asistent-u-borbi-protiv-koronavirusa-u-hrvatskoj-zivi-na-whatsappu/460>

55 Index.hr, Je li Andrija još jedan pokušaj vlade da počne pratiti mobitele građana?, 15.4.2020., dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/je-li-andrija-jos-jedan-pokusaj-vlade-da-pocne-pratiti-mobitele-gradjana/2175179.aspx>

56 Ibid.

sparentnoj aplikaciji koja koristi bluetooth tehnologiju te privremene i anonimne podatke radi anonimnog obavještanja o izloženosti koronavirusu. Aplikaciju je temeljem odluke Vlade izradio APIS IT, a evaluirala ju je Agencija za zaštitu osobnih podataka kako bi bila potpuno usklađena s Općom uredbom o zaštiti podataka.⁵⁷ Tjedan dana nakon lansiranja aplikacije izražena je zabrinutost zbog činjenice da je aplikaciju skinuo vrlo malen broj građana zbog čega je upitno da li će aplikacija imati ikakvog utjecaja na prevenciju širenja zaraze koronavirusom,⁵⁸ pogotovo ako se uzme u obzir da bi 60 posto populacije trebalo skinuti aplikaciju kako bi ona bila efikasna.⁵⁹

Zaštita prava na privatnost našla se u središtu pozornosti prilikom rasprave o Prijedlogu dopuna Zakona o elektroničkim komunikacijama iz ožujka 2020. godine, koji je naišao na oštre kritike s obzirom da je predlagao odredbe kojima bi se ozakonilo široko praćenje mobitela građana dopuštanjem obrade podataka o lokaciji u cilju zaštite života i zdravlja ljudi u precizno i jasno određenim slučajevima.⁶⁰ Iako je prvotno bilo predviđeno da se zakonske dopune donesu po hitnom postupku, od toga se odustalo nakon kritika oporbe da se predloženim dopunama krše ljudska prava te da sadrže brojne manjkavosti. Naime, oporba je amandmanima tražila da se u zakonu jasno definira krug osoba koje se mogu nadzirati, da se osobe obavijeste o nadzoru, da se odredi točno trajanje mjere nadzora te postupanje s podacima nakon kraja epidemije

---

57 Koronavirus.hr, U Ministarstvu zdravstva predstavljena mobilna aplikacija "Stop Covid-19" o izloženosti koronavirusu, 28.7.2020., dostupno na: <https://www.koronavirus.hr/u-ministarstvu-zdravstva-predstavljena-mobilna-aplikacija-stop-covid-19-o-izlozenosti-koronavirusu/749>

58 Novi list, Upitan smisao hrvatske mobilne aplikacije Stop COVID-19: Instalirao ju je mizeran broj građana, 3.8.2020., dostupno na: <https://www.novilist.hr/vijesti/hrvatska/upitan-smisao-hrvatske-mobilne-aplikacije-stop-covid-19-instalirao-ju-je-mizeran-broj-gradana-hrvatske/>

59 Telegram, Ozbiljan debakl aplikacije za praćenje kontakata zaraženih koronom: instaliralo ju je oko 35 tisuća građana, 3.8.2020., dostupno na: <https://www.telegram.hr/zivot/ozbiljan-debakl-aplikacije-za-pracenje-kontakata-zarazenih-koronom-instaliralo-ju-je-oko-35-tisuca-gradana/>

60 Vlada RH, 216. sjednica Vlade Republike Hrvatske, 18.3.2020., dostupno na: <https://vlada.gov.hr/sjednice/216-sjednica-vlade-republike-hrvatske-29028/29028>

kao i nadzor nad provođenjem mjere.⁶¹ Zbog iznesenih razloga predložene dopune naišle su i na javnu kritiku od strane organizacija civilnog društva⁶², Ureda pučke pravobraniteljice⁶³ i pravnih stručnjaka^{64 65} koji su upozoravali da mjere praćenja građana putem lokacije mobitela u izvanrednim okolnostima predstavljaju ozbiljno dodatno miješanje države u privatnost građana koje nije učinkovito, neophodno niti razmjerno u demokratskom društvu kako bi se zaštitilo zdravlje stanovništva.

Nadalje, širenje epidemije koronavirusa dovelo se u vezu i s novom generacijom mobilne mreže 5G koja je prema mišljenju teoretičara zavjera štetna po zdravlje građana.⁶⁶ Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti u travnju je upozorila na širenje takvih vijesti te naglasila kako ne postoji znanstveno i stručno utemeljena veza 5G tehnologije, kao niti bilo koje od prethodnih generacija (2G, 3G i 4G) sa širenjem koronavirusa.⁶⁷

---

61 Dnevnik.hr, Zakon o praćenju mobitela poslan u drugo čitanje: "On je nepotreban i loš i bilo bi dobro da ga Vlada povuče", 7.4.2020., dostupno na: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/sabor-zakon-o-pracenju-mobitela-poslan-u-drugo-citanje--600763.html>

62 Reakcija organizacija civilnog društva na prijedlog dopuna zakona o elektroničkim komunikacijama, Praćenje svakog mobitela u zemlji nije mjera zaštite od koronavirusa nego nepotrebno kršenje ljudskih prava!, 31.3.2020., dostupno na: <https://www.kucaljudskihprava.hr/2020/03/31/pracenje-sva-kog-mobitela-u-zemlji-nije-mjera-zastite-od-koronavirusa-nego-nepotrebno-kršenje-ljudskih-prava/>

63 Pučka pravobraniteljica, Izmjene Zakona o elektroničkim komunikacijama – važno precizno odrediti čiji će se podaci prikupljati i osigurati nadzor, 25.3.2020., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/izmjene-zakona-o-elektronicnim-komunikacijama-vazno-precizno-odrediti-ciji-ce-se-podaci-prikupljati-i-osigurati-nadzor/>

64 Telegram.hr, Sabor će uskoro usvajati dva važna zakona zbog korone. Vesna Alaburić analizira kakva je većina za koji potrebna, 14.4.2020., dostupno na: <https://www.telegram.hr/price/sabor-ce-uskoro-usvajati-dva-vazna-zakona-zbog-korone-vesna-alaburic-analizira-kakva-je-vecina-za-koji-potrebna>

65 Informator.hr, Pandemija i Ustav Republike Hrvatske, autor izv.prof.dr.sc. Đorđe Gardašević, 17.4.2020., dostupno na: <https://informator.hr/strucni-cilanci/pandemija-i-ustav-republike-hrvatske>

66 Vecernji.hr, Razotkrivamo teorije zavjere: Koronu su pustili zbog čipiranja cjepivom, 5G će uništiti EU..., 17.5.2020., dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/razotkrivamo-teorije-zavjere-korona-je-pustena-da-nas-cijepljenjem-cipiraju-5g-ce-unistit-eu-1402885>

67 Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti, HAKOM: Ne nasjedajte na lažne vijesti, znanstveno utemeljena povezanost 5G tehnologije i COVID-19 ne postoji!, 17.4.2020., dostupno na: <https://www.hakom.hr/default.aspx?id=10325>

Prednosti digitalne tehnologije i sustava umjetne inteligencije u borbi protiv epidemije trebaju se koristiti uz jasno određena ograničenja kako bi se izbjegle moguće štetne posljedice za ljudska prava. Pritom ključnu ulogu ima postavljanje odgovarajućeg pravnog i etičkog okvira te osiguranje usklađenosti sa zakonodavstvom i pravilima EU o zaštiti privatnosti i osobnih podataka. Ured pučke pravobraniteljice osvrnuo se na zaštitu ljudskih prava pri korištenju umjetne inteligencije u suzbijanju epidemije naglasivši kako uvođenje mobilnih aplikacija u široku upotrebu može imati niz negativnih posljedica na ljudsko dostojanstvo i pojedina prava kao što su pravo na privatnost, zaštita osobnih podataka, sloboda kretanja i načelo nediskriminacije. Naglašena je važnost pravnog okvira koji će građanima jamčiti da će se prikupljanje njihovih osobnih podataka provoditi najmanje nametljivim tehnološkim alatima i uz adekvatnu zaštitu zajamčenih prava, te da će se tako prikupljeni podaci koristiti u jasno definirane svrhe i pohranjivati u precizno određenom vremenskom razdoblju.⁶⁸

---

68 Pučka pravobraniteljica, Kako zaštititi ljudska prava pri korištenju umjetne inteligencije u suzbijanju pandemije, 8.6.2020., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/kako-zastiti-ljudska-prava-pri-koristenju-umjetne-inteligencije-u-suzbijanju-pandemije/>

Pristup pravosuđu

Proglašenje epidemije koronavirusa te potres koji je zadesio Zagreb u ožujku 2020. godine znatno su usporili rad sudova, naročito prvostupajnskih sudova oštećenih uslijed potresa na kojima se održava većina rasprava. Ministarstvo pravosuđa u ožujku je pravosudnim tijelima uputilo preporuku da nastave s radom te provode samo hitne postupke (kazneni predmeti s elementima nasilja, maloljetnički predmeti, pritvor, nasilje u obitelji i slično), uz pridržavanje epidemioloških mjera. Naglašeno je da se preporuča komunikacija elektroničkim putem između stranaka i svih sudionika u postupku te da se zaposlenicima pravosudnih tijela omogućí rad od kuće na poslovima na kojima je to moguće.⁶⁹

Dodatna preporuka odnosila se na odgodu ovršnih postupaka, posebno provedbe ovrhe na nekretnini radi iseljenja i ispražnjenja nekretnine za vrijeme trajanja koronavirusa. Budući da je riječ o preporukama koje nisu imale obvezujući učinak, predloženo je donošenje Zakona o interventnim mjerama u ovršnim i stečajnim postupcima za vrijeme trajanja posebnih okolnosti uzrokovanih koronavirusom, koji je usvojen u travnju i stupio na snagu 1. svibnja 2020. godine.⁷⁰ Tim Zakonom zaustavljene su ovrhe pred javnim bilježnicima i sudovima, dok su predviđene određene iznimke koje se odnose na ovrhe vezane za uzdržavanje

---

⁶⁹ Ministarstvo pravosuđa, Preporuka za prevenciju prenošenja i suzbijanje epidemije novim koronavirusom (SARS-CoV-2) bolesti (COVID-19), 17.3.2020., dostupno na: <https://pravosudje.gov.hr/vijesti/preporuke-za-prevenciju-prenosenja-i-suzbijanje-epidemije-novim-koronavirksom-sars-cov-2-bolesti-covid-19/21707>

⁷⁰ Zakon o interventnim mjerama u ovršnim i stečajnim postupcima za vrijeme trajanja posebnih okolnosti (NN 53/20), dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/2553/Zakon-o-interventnim-mjerama-u-ovršnim-i-stečajnim-postupcima-za-vrijeme-trajanja-posebnih-okolnosti>

maloljetnog djeteta te radnika za naknadu plaće. Važenje navedenog zakona produljeno je do 18. listopada 2020. godine Odlukom Vlade o produženju roka trajanja posebnih okolnosti.⁷¹ Od 19. listopada nastavljeni su svi ovršni postupci, uključujući ovrhu na novčanim sredstvima i ovrhu na plaći zajedno sa zateznim kamatama, s time da se zatezne kamate neće obračunavati za vrijeme moratorija.

Posebne preporuke izdao je i Vrhovni sud RH, kojima je pozvao sve sudove da se sukladno prostornim mogućnostima svakog pojedinog suda pripreme za budući rad na način da utvrde količinu sudnica koje su dovoljno prostrane da se mogu poštivati mjere distance te da naprave raspored njihova korištenja za sve predmete koji su hitni, stari i pred okončanjem.⁷² Tako je svaki sud sukladno svojim mogućnostima postupno popuštao mjere i zakazivao daljnja ročišta, što je objavljivano na internetskim stranicama sudova. Pojačana aktivnost na sudovima započela je 11. svibnja kada su sudovi nastavili s održavanjem ročišta rukovodeći se kriterijima hitnosti postupka, starosti predmeta te broja sudionika u predmetu, dok su ostala ročišta bila i dalje odgođena. Također, većina sudova uvela je smjenski rad.⁷³

S obzirom na cjelokupnu situaciju za koju je iznimno važno socijalno distanciranje, digitalizacija pravosudnog sustava približila je sudove građanima. U tu svrhu, uvedena je e-komunikacija putem koje je odvjetnicima, građanima i drugim korisnicima omogućen uvid u sadržaj svih dokumenata pod uvjetom da su upisani u aplikaciju e-Spis (sustav vođenja predmeta na sudovima). Međutim, u odnosu na slanje podnesaka sudu, ta mogućnost omogućena je samo

---

⁷¹ Vlada RH, Odluka o produženju roka trajanja posebnih okolnosti (NN 83/20), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_07_83_1549.html

⁷² Vrhovni sud RH, Dopis broj: Su-IV-125/2020 upućen predsjednicima sudova RH, 15.4.2020., dostupno na: http://www.vsrh.hr/custompages/static/HRV/files/2020dok/Priopcenja/Preporuka_predsjudnika_VSRH_sudovima-15_4_2020.pdf

⁷³ Ministarstvo pravosuđa, Održana videokonferencija s predsjednicima općinskih sudova, 5.5. 2020., dostupno na: <https://pravosudje.gov.hr/vijesti/odrzana-videokonferencija-s-predsjudnicima-opcinskih-sudova/21950>

odvjetnicima, sudskim vještacima, stečajnim upraviteljima te pravnim osobama. Građanima koji nisu zastupani po odvjetnicima takva mogućnost trenutno nije dana budući da je u tijeku stvaranje tehničkih preduvjeta kako bi se svima omogućilo slanje podnesaka te njihovo zaprimanje od strane suda.⁷⁴ U svakom slučaju, digitalizacija sudova je korak unaprijed u olakšavanju odvjetnicima i strankama ostvarivanja njihovih prava u postupku te upoznavanja sa spisom predmeta bez ugrožavanja svoje sigurnosti i sigurnosti drugih ljudi, zbog čega je nužno da se takva mogućnost što prije pruži i svim drugim građanima.

Važnost funkcioniranja učinkovitog pravosuđa kao jednog od temeljnih mehanizama osiguravanja vladavine prava i poštivanja ljudskih prava građana u izvanrednim okolnostima uslijed epidemije koronavirusa i razornog potresa u Zagrebu naročito je istaknula Pučka pravobraniteljica. Skrenula je pozornost na situacije u kojima građani mogu propustiti rokove za podnošenje žalbi na presude i rješenja, odnosno propustiti prekluzivne rokove zbog ograničenja slobode kretanja. Također, posebno je naglasila važnost funkcioniranja sustava besplatne primarne pravne pomoći i pravovremenog rješavanja zahtjeva za sekundarnu pravnu pomoć kako bi se građanima i u vrijeme krize omogućila prijeko potrebna pravna pomoć.⁷⁵

---

⁷⁴ Ministarstvo pravosuđa, eKomunikacija približava sudove građanima, 24.4.2020., dostupno na: <https://pravosudje.gov.hr/vijesti/ekomunikacija-priblizava-sudove-gradjanima/21945>

⁷⁵ Pučki pravobranitelj, Omogućiti učinkovito funkcioniranje pravosuđa i u izvanrednim okolnostima, 29.4. 2020., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/omoguciti-ucinkovito-funkcioniranje-pravosuda-i-u-izvanrednim-okolnostima/>

Pravo na stanovanje

Smanjenje gospodarske aktivnosti izazvano epidemijom bolesti COVID-19 izazvalo je i kratkotrajni pad prodajnih cijena stanova i kuća. Porasla je potražnja za najmom stambenih prostora, najviše u Zagrebu gdje je u travnju zabilježen i kratkotrajni pad najamnih cijena od 8 posto u odnosu na isto razdoblje godinu ranije.⁷⁶ Usprkos padu, priuštvost stanovanja i dalje ostaje problem kao i prethodnih godina. Nastavljena je provedba programa subvencioniranja stambenih kredita za mlade tijekom koje je u svibnju prikupljeno oko 3.600 prijava.⁷⁷

Među najugroženijim najmoprimcima za vrijeme epidemije COVID-19 bili su studenti. Zabilježeni su slučajevi izbacivanja studenata iz najamnih stanova te neprijavlivanja najma Poreznoj upravi Ministarstva financija, što predstavlja nastavak negativnih trendova stvaranja pravne nesigurnosti stanovanja, posebice za najranjivije.⁷⁸ Priuštvost stanovanja za vrijeme smanjene gospodarske aktivnosti i pada zaposlenosti uslijed epidemije kao problem su prepoznale i jedinice lokalne samouprave. Tako je primjerice Grad Dubrovnik oslobodio najmoprimce u gradskim stanovima plaćanja najamnine te propisao kriterije

---

76 Net.hr, Koronavirus i potres u Zagrebu nakratko su uzdrmali tržište nekretnina: stanovi se opet traže, a cijene su u porastu, 5.5.2020., dostupno na: <https://net.hr/danas/hrvatska/koronavirus-i-potres-u-zagrebu-nakratko-su-uzdrmali-trziste-nekretnina-stanovi-se-opet-traze-a-cijene-su-u-porastu/>

77 Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama, Priopćenje: Završen proljetni krug prijava - zaprimljeno 3681 zahtjeva, 4.5.2020., dostupno na: <http://apn.hr/subvencionirani-stambeni-kredit/završen-proljetni-krug-prijava-zaprimljeno-3681-zahtjeva>

78 Studentski.hr, Vječna borba gazdi i stanara: za neke niža stanarina, drugi izbačeni na ulicu, 7.4.2020., dostupno na: <https://studentski.hr/studenti/vijesti/vjecna-borba-gazdi-i-stanara-za-neke-niza-stanarina-drugi-izbace-ni-na-ulicu>

za pružanje pomoći u sufinanciranju troškova stanovanja podstanarskim obiteljima. Sličnu mjeru provodi i Grad Virovitica koji je najmoprimce u stanovima u gradskom vlasništvu oslobodio plaćanja najamnine do kraja 2020. godine. Mnogi gradovi donijeli su mjere sufinanciranja režijskih troškova građanima u nepovoljnom položaju neovisno o vlasničkom statusu.⁷⁹

Krajem ožujka Zagreb i neposrednu okolicu pogodio je niz potresa u kojima je ozbiljno ugroženo pravo na adekvatno stanovanje velikom broju građana. Podrhtavanja tla izazvala su veće materijalne štete, a sa službenim završetkom pregleda oštećenja građevina 1. srpnja ukupno 1.347 objekata označeno je neuporabljivim, 5.013 privremeno neuporabljivim, a 8.892 uporabljivim s preporukom o postupanju što indicira manje materijalne štete.⁸⁰ Dio građana čije stambene jedinice nisu pretrpjele značajniju materijalnu štetu tjednima je bio bez tople vode i grijanja zbog neispravnih plinskih instalacija ili isključenja plina. U većini zgrada na kojima su oštećeni dimnjaci, građani koji koriste atmosferske bojlere prisiljeni su zamijeniti ih ekološki prihvatljivijim, kondenzacijskim bojlerima čija je ugradnja procijenjena na oko 20 tisuća kuna, što je stvorilo dodatno financijsko opterećenje za građane.⁸¹ Kupnju bojlera sufinancira Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost u iznosu od 80 posto ili maksimalnih 8 tisuća kuna⁸² što predstavlja tek dio troška kupnje i ugradnje, dok razliku plaćaju građani.

---

79 Gradonačelnik.hr, Gradovi u borbi protiv gospodarskog kolapsa - evo kojim mjerama pomažu poduzetnicima u borbi za preživljavanje korona krize, 9.4.2020., dostupno na: <https://gradonacelnik.hr/aktualno/gradovi-u-borbi-protiv-gospodarskog-kolapsa-evo-kojim-mjerama-pomazu-poduzetnicima-u-borbi-za-prezivljavanje-korona-krize/>

80 Hrvatski centar za potresno inženjerstvo, Rezultati procjena oštećenja građevina nakon potresa u Zagrebu 2020., dostupno na: <https://www.hcpi.hr/rezultati-procjena-ostecenja-gradevina-nakon-potresa-31>

81 Telegram, Istraga - što se zbiva sa srušenim dimnjacima u Zagrebu? Puno će ljudi morati kupiti nove bojlere, iako su im stari OK, 7.4.2020., dostupno na: [poveznici](#)

82 Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Javni poziv za sufinanciranje kupnje kondenzacijskih bojlera u okviru mjere ugradnje u zgrade/obiteljske kuće koje su oštećene u potresu od 22.03.2020. godine, 10.6.2020., dostupno na: [poveznici](#)

Oko 600 građana čiji su stanovi i kuće oštećeni u potresu smješteno je u studentskom domu u Cvjetnom naselju. Vlada RH donijela je odluku o financiranju najamnina za stambeno zbrinjavanje osoba čiji su stanovi i kuće oštećeni u potresu čime se osigurava pristup stanovanju.⁸³ U razdoblju nakon potresa održani su prosvjedi građana Zagreba koji su tražili pravno rješavanje pitanja stambenog zbrinjavanja i stavljanje na raspolaganje građanima većeg broja stanova u gradskom vlasništvu.^{84 85}

Iako je bilo zahtjeva za hitnim donošenjem zakona o obnovi oštećenih zgrada od potresa, Hrvatski sabor raspušten je u svibnju te je Zakon o obnovi zgrada oštećenih potresom na području Grada Zagreba, Krapinsko-zagorske županije i Zagrebačke županije usvojen tek u rujnu 2020. godine.⁸⁶ Zakonom je predviđeno financiranje konstrukcijske obnove neuporabljivih i privremeno neuporabljivih zgrada s 80 posto sredstava, u omjeru 60 posto država, 20 posto Grad Zagreb odnosno dvije županije te 20 posto vlasnici ili suvlasnici. Također su uvedeni socijalni cenzusi oslobađanja od svih troškova, ali i povećano financiranje od onih koji imaju u vlasništvu više stanova u zgradama koje će se obnavljati. Vlasnicima s minimalnom plaćom i bez značajnije imovine, država i županija, grad ili općina u potpunosti će financirati obnovu. Iznosa od 20 posto sufinanciranja obnove bit će oslobođeni vlasnici nekretnina ako njihov dohodak, uključujući i dohodak bračnog ili izvanbračnog druga, odnosno dohodak životnog ili neformalnog životnog

---

83 Vlada RH, Odluka o financiranju najamnina za stambeno zbrinjavanje osoba čije su nekretnine stradale u potresu na području Grada Zagreba, Zagrebačke županije i Krapinsko-zagorske županije (NN 57/20), 14.5.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_05_57_1145.html

84 HRT vijesti, Prosvjed na Markovom trgu - Hoćemo zakon!, 18.5.2020., dostupno na: <https://vijesti.hrt.hr/615810/platforma-mozemo-zauzeti-smo-markov-trg>

85 AA, Zagreb: Prosvjednici od gradonačelnika Bandića i HDZ-a traže rješenja nakon potresa, 15.6.2020., dostupno na: <https://www.aa.com.hr/ba/politika/zagreb-prosvjednici-od-gradona%C4%8Delnika-bandi%C4%87a-i-hdz-a-tra%C5%BE-e-rje%C5%A1enja-nakon-potresa/1878091>

86 Zakon o obnovi zgrada oštećenih potresom na području Grada Zagreba, Krapinsko-zagorske županije i Zagrebačke županije (NN 102/20), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_09_102_1915.html

partnera, u protekloj i tekućoj godini ne prelazi iznos nepopreznog dohotka, te oni koji na dan potresa nisu imali imovinu ukupne vrijednosti veće od 200.000 kuna.⁸⁷

Na temelju Zakona, 29. listopada usvojen je Prvi program mjera obnove zgrada oštećenih potresom⁸⁸ unutar kojeg je definirana kompletna metodologija pristupanja organiziranoj obnovi grada Zagreba i porušenih objekata u dvjema susjednim županijama. Programom se razrađuju Zakonom propisani sadržaj odnosno lokacija područja na kojima se provode mjere, analiza zatečenog stanja i nastale štete te procjena mogućih daljnjih štetnih posljedica. Također se razrađuju operativna organizacijska struktura i nadležna tijela za izvršenje pojedinih mjera, rokovi provedbe mjera, kriteriji za odabir početnih sudionika u obnovi, konzervatorske smjernice, postupak podnošenja zahtjeva za obnovu, rokovi za podnošenje zahtjeva te drugi potrebni elementi. Primarni i kratkoročni cilj organizirane obnove je osigurati zdravlje i živote ljudi koji oštećene zgrade koriste ili se nalaze u njihovoj blizini kao i spriječiti nastajanje daljnjih šteta, dok je sekundarni odnosno dugoročni cilj cjelovita obnova zgrada i urbana obnova Grada Zagreba.⁸⁹

---

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Vlada RH, Odluka o donošenju Prvog programa mjera obnove zgrada oštećenih potresom na području Grada Zagreba, Krapinsko-zagorske županije i Zagrebačke županije (NN 119/20), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_10_119_2309.html

⁸⁹ Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine, Usvojen Prvi program mjera obnove zgrada oštećenih potresom, 29.10.2020., dostupno na: <https://mgipu.gov.hr/vijesti/usvojen-prvi-program-mjera-obnove-zgrada-ostecenih-potresom/11165>

Pravo na rad

Epidemija koronavirusa uzrokovala je donošenje odluka koje privremeno zabranjuju rad u pojedinim djelatnostima u kojima se ostvaruje bliski kontakt s osobama, a posljedice pada gospodarskih aktivnosti ugrozile su realizaciju ljudskog prava na rad, što se posebice očituje u pogledu dostupnosti radnih mjesta te zaštite na radu.

Odlukom Stožera civilne zaštite RH obustavljen je rad kulturnih djelatnosti, dijela trgovina, ugostiteljskih djelatnosti (izuzev pripreme i dostave hrane, smještaja, pučkih i studentskih kuhinja), uslužnih djelatnosti u kojima se ostvaruje bliski kontakt s klijentima, sportskih natjecanja, organiziranih treninga, teretana, sportskih centara, fitness i rekreacijskih centara, dječjih i drugih radionica, plesnih škola, autoškola, škola stranih jezika i vjerskih okupljanja.⁹⁰ Osim djelatnosti kojima je zabranjen rad, zbog smanjenja mobilnosti i potražnje pogođeni su i drugi sektori gospodarske djelatnosti. Kako bi se spriječio gubitak značajnog broja radnih mjesta, Vlada RH donijela je paket od 66 mjera za pomoć gospodarstvu. Mjere uključuju odgode plaćanja poreznih obveza, obročna plaćanja poreznih obveza, povoljno kreditiranje, davanje jamstva za kredite, privremenu suspenziju prisilne naplate, kao i mjere direktne novčane pomoći.⁹¹

Uobičajene mjere poticanja zapošljavanja i samozapošljavanja su privremeno ukinute, a na snagu su stupile mjere

---

⁹⁰ Stožer civilne zaštite, Odluka o mjerama ograničavanja društvenih okupljanja, rada u trgovini, uslužnih djelatnosti i održavanja sportskih i kulturnih događanja (NN 32/20), 19.3.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_03_32_713.html

⁹¹ Koronavirus.hr, Vladine mjere pomoći gospodarstvu, ožujak 2020., dostupno na: <https://koronavirus.hr/vladine-mjere/mjere-pomoci-gospodarstvu/126>

za očuvanje radnih mjesta u djelatnostima pogođenima koronavirusom.⁹² Korisnici mjera za ožujak dobili su neto iznos potpore od 3.250,00 kuna, dok je za travanj i svibanj iznos povećan na 4.000,00 kuna. Hrvatski zavod za zapošljavanje je, uz isplatu naknade, izvršio isplatu doprinosa za mirovinsko osiguranje za svakog radnika u programu. Mjera stalni sezonac, koja je prethodno omogućavala produljenje sezonskog rada za 6 mjeseci, izmijenjena je na način da se može koristiti i nakon završetka šestomjesečnog razdoblja za vrijeme trajanja posebnih okolnosti uzrokovanih epidemijom bolesti COVID-19⁹³ kako bi se zaštitila radna mjesta u turističkom sektoru i poljoprivredi. Mjere očuvanja radnih mjesta nastavljene su tijekom i nakon ljetnih mjeseci u posebno pogođenim sektorima kao što je ugostiteljstvo. Osim mjera očuvanja radnih mjesta, ponovno su aktivirane mjere aktivne politike zapošljavanja u svrhu očuvanja pristupa radu i sigurnosti radnih mjesta.

Epidemija i zabrana rada pojedinim djelatnostima očekivano je dovela do porasta nezaposlenosti. Iako je u ožujku nezaposlenost (8,6%)⁹⁴ bila za 1,6% manja nego u istom razdoblju prethodne godine⁹⁵, već je u travnju nezaposlenost porasla na 9,4%⁹⁶ (odnosno 21,46% više nego u travnju 2019.)⁹⁷, u svibnju na 9,5%⁹⁸, dok je u lipnju

---

92 Hrvatski zavod za zapošljavanje, Potpora za očuvanje radnih mjesta u djelatnostima pogođenima Koronavirusom (COVID – 19), dostupno na: <http://mjere.hr/mjere/potpore-ocuvanje-radnih-mjesta/>

93 Hrvatski zavod za zapošljavanje, Mjera Stalni sezonac, dostupno na: <http://mjere.hr/mjere/stalni-sezonac/>

94 Državni zavod za statistiku, Priopćenje: Zaposleni prema djelatnostima u ožujku 2020., 20.4.2020., dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/09-02-01_03_2020.htm

95 Državni zavod za statistiku, Priopćenje: Zaposleni prema djelatnostima u ožujku 2019., 19.4.2019., dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/09-02-01_03_2019.htm

96 Državni zavod za statistiku, Priopćenje: Zaposleni prema djelatnostima u travnju 2020., 19.5.2020., dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/09-02-01_04_2020.htm

97 Državni zavod za statistiku, Priopćenje: Zaposleni prema djelatnostima u travnju 2019., 20.5.2019., dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/09-02-01_04_2019.htm

98 Državni zavod za statistiku, Priopćenje: Zaposleni prema djelatnostima u svibnju 2020., 19.6.2020., dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/09-02-01_05_2020.htm

iznosila 9,1%⁹⁹. Prema Eurostatovoj metodologiji, u istom je razdoblju stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj bila iznad prosjeka EU-27.¹⁰⁰ Dostupnost rada uslijed epidemijom izazvane krize smanjila se u svim sektorima djelatnosti, a posebice u sektoru pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane kojeg inače obilježava sezonalnost radnih mjesta, a koji zapošljava značajan broj radnika.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo donio je upute i preporuke za poslodavce vezano za osiguranje higijenskih uvjeta na radnom mjestu za vrijeme epidemije bolesti COVID-19. Odlukom Stožera civilne zaštite od 19. ožujka poslodavcima u djelatnostima koje nastavljaju s radom stavljena je obveza pridržavanja svih općih protuepidemijskih mjera Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Poslodavci su također bili dužni osigurati rad od kuće gdje je to bilo moguće, otkazati službena putovanja izvan teritorija RH (osim prijeke potrebnih) i zabraniti dolazak na posao zaposlenicima s povišenom tjelesnom temperaturom i smetnjama s dišnim organima.¹⁰¹

Stožer civilne zaštite u travnju je propisao¹⁰² način rada trgovina koji uključuje obvezu osiguranja dvokratnog radnog vremena za sve trgovine u kojima je radno vrijeme duže od 10 sati, pri čemu prekid rada između smjena ne smije biti kraći od jednog sata kako bi se mogla izvršiti dezinfekcija i čišćenje prodavaonice te izmjena radnika. Rad nedjeljom omogućen je za sve prodavaonice odlukom

---

99 Državni zavod za statistiku, Priopćenje: Zaposleni prema djelatnostima u lipnju 2020., 20.7.2020., dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/09-02-01_06_2020.htm

100 Eurostat, Unemployment by sex and age, monthly data, dostupno na: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_m&lang=en

101 Stožer civilne zaštite, Odluka o mjerama ograničavanja društvenih okupljanja, rada u trgovini, uslužnih djelatnosti i održavanja sportskih i kulturnih događanja (NN 32/20), 19.3.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_03_32_713.html

102 Stožer civilne zaštite, Odluka o radnom vremenu i načinu rada u djelatnosti trgovine za vrijeme trajanja proglašene epidemije bolesti COVID-19 (NN 51/20), 24.4.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2020_04_51_1036.html

Stožera civilne zaštite od 26. svibnja¹⁰³, a odlukom od 15. lipnja¹⁰⁴ omogućen je nesmetan rad i radno vrijeme prodavaonica, skladišta, tržnica na veliko, tržnica na malo i drugih oblika prodaje kao i prije proglašenja epidemije bolesti COVID-19. Djelatnosti se odvijaju uz poštivanje propisanih općih mjera i posebnih uputa i preporuka Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

Uputama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo uvedene su posebne mjere za sprječavanje i suzbijanje epidemije COVID-19 u sustavu socijalne skrbi. Uvedena je reorganizacija rada u domovima za starije i nemoćne i drugim pružateljima socijalnih usluga smještaja.¹⁰⁵ Radnicima je propisano obvezno kontroliranje tjelesne temperature, zabranjen je rad zaposlenima s povišenom tjelesnom temperaturom, te je preporučeno odvajanje radnika koji rade s korisnicima u smještaju od radnika koji pružaju usluge korisnicima u dnevnom ili povremenom programu rehabilitacijskih, terapijskih i drugih usluga. Pružatelji izvaninstitucijskih socijalnih usluga¹⁰⁶ mogli su organizirati rad kao i prije proglašenja epidemije, ali uz poštivanje svih propisanih epidemioloških mjera, uključujući korištenje zaštitne opreme, dezinficijensa i pridržavanje propisane udaljenosti. Radnicima koji pružaju uslugu organiziranog

---

103 Stožer civilne zaštite, Odluka o izmjeni Odluke o radnom vremenu i načinu rada u djelatnosti trgovine za vrijeme trajanja proglašene epidemije bolesti COVID-19 (NN 62/20), 26.5.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_05_62_1249.html

104 Stožer civilne zaštite, Odluka o izmjeni Odluke o radnom vremenu i načinu rada u djelatnosti trgovine za vrijeme trajanja proglašene epidemije bolesti COVID-19 (NN 69/20), 15.6.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_06_69_1376.html

105 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Nastavni zavod za javno zdravstvo Dr. Andrija Štampar, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije COVID-19 za pružatelje usluge smještaja u sustavu socijalne skrbi, 29.5.2020., dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Smjestaj_29_05.pdf

106 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Nastavni zavod za javno zdravstvo Dr. Andrija Štampar, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije COVID-19 za pružatelje izvaninstitucijskih socijalnih usluga u sustavu socijalne skrbi, 29.5.2020., dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Izvaninstitucijski_smjestaj_29_05.pdf

stanovanja zabranjen je rad s korisnicima dnevnih ili povremenih usluga. U centrima za socijalnu skrb i obiteljskim centrima reorganiziran je rad s korisnicima kroz trosatne izmjene stručnih suradnika, ograničenje broja radnika u prostorijama i osiguranje zasebne prostorije za primanje stranaka.¹⁰⁷

Osobama koje su oboljele od bolesti COVID-19 ili kojima je određena mjera izolacije zbog pojave virusa u njihovoj neposrednoj okolini određuje se privremena nesposobnost za rad te im pripadaju sva prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja, među kojima i pravo na naknadu plaće.¹⁰⁸ Za oboljele od bolesti COVID-19 odnosno osobe kojima je određena mjera izolacije predviđena je naknada od 4.257,28 kuna isplata koje od prvog dana privremene nesposobnosti ide na račun Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje. U slučaju privremene nesposobnosti za rad zbog drugih uzroka, predviđena je naknada između 70% i 100% plaće u prvih 42 dana i isplaćuje ju poslodavac, dok nakon isteka razdoblja od 42 dana trošak naknade plaće snosi Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje u najvećem iznosu do 4.257,28 kuna. Nezavisni hrvatski sindikati izrazili su zabrinutost da bi pojedini radnici zbog niske naknade mogli prešutjeti izloženost koronavirusu te su pozvali na izmjene Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju čime bi se osigurala isplata stopostotne plaće kao i u slučaju ozljede na radu.¹⁰⁹

Vlada RH sazvala je na proljeće pregovore sa sindikatima zaposlenih u obrazovanju i državnim službama zbog promijenjenih gospodarskih okolnosti izazvanih epidemijom

---

107 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije koronavirusa (COVID-19) za centre za socijalnu skrb i Centar za posebno skrbiništvo, 8.5.2020., dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Centri-soc-skrb-i-posebno-skrbnistvo_08-05.pdf

108 Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Obavijest osiguranicima - koronavirus (COVID-19), dostupno na: <https://www.hzzo.hr/obavijest-osiguranicima-koronavirus/>

109 Tportal, Sever traži hitno povećanje naknade za razdoblje samoizolacije, 13.3.2020., dostupno na: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/sever-tra-zi-hitno-povecanje-naknade-za-razdoblje-samoizolacije-20200313>

koronavirusa. Sindikat hrvatskih učitelja, Nezavisni sindikat zaposlenih u srednjim školama, Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja, Sindikat državnih i lokalnih službenika i namještenika, Nezavisni sindikat zaposlenih u hrvatskom zdravstvenom osiguranju i Hrvatski sindikat djelatnika u kulturi prihvatili su prijedloge i potpisali Dodatak II. Temeljnomo kolektivnom ugovoru kojim izostaje povećanje plaće predviđeno za 2020. godinu¹¹⁰, čime su sindikati iskazali dodatnu solidarnost sa svim građanima koje je koronakriza pogodila i ekonomski.¹¹¹ Jesenski pregovori sa sindikatima javnih i državnih službi rezultirali su povećanjem osnovice za 4 posto i isplatom božićnice u 2020. godini.¹¹²

---

110 Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja, Potpisan Dodatak II Temeljnomo kolektivnom ugovoru za službenike i namještenike u javnim službama, 30.5.2020., dostupno na: <http://www.nsz.hr/novosti-i-obavijesti/sindikalne-vijesti-i-socijalno-partnerstvo/potpisan-dodatak-ii-temeljnomo-kolektivnom-ugovoru-za-sluzbenike-i-namjestenike-u-javnim-sluzbama/>

111 Jutarnji list, Sindikati obrazovanja i državnih službi prihvatili ponudu Vlade: Odricanje od povećanja znak je solidarnosti prema svim zaposlenima i građanima, 27.5.2020., dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/sindikati-obrazovanja-i-drzavnih-sluzbi-prihvatili-ponudu-vlade-odricanje-od-povecanja-je-znak-solidarnosti-prema-svim-zaposlenima-i-gradanima-10345852>

112 Vlada RH, Dogovr Vlade i sindikata: Božićnica 1500 kuna i povećanje osnovice za 4 posto, 13.11.2020., dostupno na: <https://vlada.gov.hr/vijesti/dogovor-vlade-i-sindikata-bozicnica-1500-kuna-i-povecanje-osnovice-za-cetiri-posto/30816>

Pravo na zdravlje

Proglašenje epidemije bolesti COVID-19 donijelo je promjene u načinu rada bolnica i domova zdravlja što je pacijentima otežalo ostvarenje prava na pristup uslugama zdravstvene zaštite. Pristup je dodatno otežan pacijentima iz Zagreba zbog infrastrukturne štete na pojedinim bolnicama prouzročene potresom.

Po proglašenju epidemije Ministarstvo zdravstva donijelo je naputak¹¹³ zdravstvenim djelatnicima prema kojem je potrebno maksimalno smanjiti dolaske pacijenata u ordinaciju i obavljati samo hitne i neodgodive preglede i postupke. Kako bi se i dalje ostvario pristup zdravstvenim uslugama za pacijente, nadležno ministarstvo predložilo je reorganizaciju rada zdravstvenih djelatnika na način da se upute i savjeti pacijentima češće daju telefonski ili e-mailom, ordinacija lijekova kroničnim bolesnicima propisuje na razdoblje od najmanje mjesec dana, za posebno kronične bolesnike vađenje krvi se može organizirati u kući pacijenta, a preporučeno je povećano izdavanje A5 uputnica za specijalističke preglede bez prisutnosti pacijenta. Preporučeno je odgađanje svih oblika liječenja ili savjetovanja koje uključuje boravak većeg broja pacijenata na istom mjestu. Svaki rad s pacijentom u sustavu zdravstvene zaštite mora biti organiziran na način da pacijenti dolaze jedan po jedan s prethodnim naručivanjem kako bi se smanjio broj osoba u čekaonici, red čekanja i vrijeme provedeno u zdravstvenoj ustanovi.

---

113 Ministarstvo zdravstva, Korona virus (COVID-19) - mjere za sprječavanje širenja bolesti - upute za postupanje u pružanju zdravstvene zaštite u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i izvanbolničkoj specijalističko-konzilijarnoj zdravstvenoj zaštiti, 19.3.2020., dostupno na: <https://zdravlje.gov.hr/UserDocsImages/2020%20Vijesti/COVID-19%20pru%C5%BEateljima%20zdravstvene%20za%C5%A1tite%20PZZ%20i%20SKZZ.pdf>

Hrvatski zavod za javno zdravstvo preporučio je smanjenje posjeta pacijentima na liječenju u bolnicama. Postroženi su kriteriji ulaska u bolničke ustanove, a odluka o vremenu i učestalosti prepuštena je ustanovama, uz preporuku ograničavanja posjeta na nužni minimum.^{114, 115} U lipnju su zabranjene posjete pacijentima smještenim u bolnicama u gradu Zagrebu i četirima drugim županijama. Pravobraniteljica za djecu zaprimila je niz pritužbi vezanih za onemogućavanje roditeljima posjeta i boravka uz dijete dok je na liječenju u bolnici, što predstavlja ozbiljno kršenje prava djece. Nedostatak jasnih uputa za posjete i boravak roditelja uz djecu ukazuje i na potencijalno neujednačeno postupanje bolnica.

Četiri kliničke bolnice u Hrvatskoj proglašene su respiratorno-intenzivističkim centrima za liječenje oboljelih od COVID-19, što je dovelo je reorganizacije rada u bolničkom sustavu te do smanjenja redovitih aktivnosti: nastavljeno je liječenje hitnih i prioriternih kroničnih bolesnika dok su za druge pacijente pregledi odgođeni. Pacijente četiriju bolničkih centara preuzele su druge bolnice, čime je dodatno smanjen pristup zdravstvenim uslugama.¹¹⁶ Liste čekanja u najvećim bolničkim centrima su se smanjile ili ostale iste zbog smanjenog naručivanja na specijalističke preglede.¹¹⁷

Dodatne probleme u radu bolnica u Zagrebu uzrokovao je potres od 22. ožujka u kojem su štetu na infrastrukturi pretrpjele sve bolnice izuzev KB Dubrava. Najteže su potresom pogođene Klinika za ženske bolesti i porode u Petrovoj

---

114 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Protuepidemijske mjere za zdravstvene ustanove, djelatnike i posjetitelje, dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Mjere_zdravstvo_bolnicke_ustanove-2.pdf

115 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Pristup posjetiteljima u bolničke ustanove, 7.6.2020., dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Posjete_u_zdravstvenim_ustanovama.pdf

116 Lider, Nakon koronavirusa bolnice će raditi još i više kako bi nadoknadile usluge, 28.4.2020., dostupno na: <https://www.lider.media/poslovna-scena/hrvatska/vili-beros-za-lider-nakon-koronavirusa-bolnice-ce-raditi-jos-i-vise-ka-ko-bi-nadoknadile-usluge-131181>

117 24 sata, Detaljan popis: liste čekanja u sedam velikih hrvatskih bolnica, 7.5.2020., dostupno na: <https://www.24sata.hr/lifestyle/detaljan-popis-liste-cekanja-u-najvecim-hrvatskim-bolnicama-691666>

ulici te Klinika za ortopediju i Klinika za kožne i spolne bolesti smještene u zagrebačkom naselju Šalata¹¹⁸. Klinika za plućne bolesti KBC-a Zagreb statički nije sigurna te se više ne smije koristiti, dok su značajna oštećenja pretrpjela Klinika za traumatologiju KBC-a Sestre milosrdnice te Klinika za dječje bolesti u Klaićevoj.¹¹⁹ Zbog premještanja pojedinih klinika na druge lokacije i nedostatka kapaciteta, dodatno su smanjene mogućnosti zdravstvenog sustava u Zagrebu za pružanje uobičajenih usluga pacijentima.

Hrvatska ljekarnička komora dala je i upute za pristup ljekarnama za vrijeme proglašenja epidemije bolesti COVID-19.¹²⁰ Osobama kojima je izrečena mjera izolacije uskraćen je ulazak u ljekarne, a ljekarnicima je omogućen pristup Centralnom zdravstvenom informacijskom sustavu RH (CEZIH) u svrhu provjere epidemiološkog statusa pacijenta.¹²¹

Epidemija koronavirusa utjecala je i na cijene medicinskih proizvoda kao što su medicinska zaštitna oprema, dezinfekcijska sredstva i lijekovi. Posebno je porasla potražnja za maskama za lice i dezinfekcijskim sredstvima, što je dovelo do značajnog povećanja njihovih cijena. Primjerice, zabilježen je slučaj podizanja marže za maloprodajnu cijenu zaštitne maske za lice u iznosu od 596 posto.¹²² Sredinom ožujka Vlada RH ograničila je maloprodajne cijene medicinske zaštitne opreme, dezinficijensa i lijekova koje ne smiju prelaziti cijene od 30. siječnja 2020. godine.¹²³

---

118 Večernji list, Strašne posljedice potresa: ovako trenutno izgleda bolnica na Šalati, 22.3.2020., dostupno na: [poveznici](#)

119 Nacional, Zagrebački potres: neke bolnice će se, izgleda, morati rusiti, 24.3.2020., dostupno na: <https://www.nacional.hr/zagrebacki-potres-ne-ke-bolnice-ce-se-izgleda-morati-rusiti/>

120 Hrvatska ljekarnička komora, Mjere zaštite od COVID-19 bolesti, dostupno na: http://www.hljik.hr/Portals/0/Ivana/plakat_MJERE%20ZA%20C5%A0TTI-TE%20OD%20COVID-19.pdf

121 Tportal, Nove mjere zaštite od širenja pandemije: Ljekarnici od subote provjeravaju je li vam propisana samoizolacija, 20.3.2020., dostupno na [poveznici](#)

122 Tportal.hr, Otkrivamo koliku je kaznu dobio trgovac koji je prodavao zaštitne maske uz maržu od gotovo 600 posto, ali i zašto jedna kirurška maska košta osam kuna, 21.4.2020., dostupno na: [poveznici](#)

123 Vlada RH, Odluka o iznimnim mjerama kontrole cijena za određene proizvode (NN 30/2020), 14.3.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_03_30_672.html

Zabilježen je i nedostatak medicinske zaštitne opreme čiji je najveći dio nabave ugovoren s kineskim kompanijama. Iz Kine je u ožujku i travnju dopremljeno oko 400 tona medicinske zaštitne opreme. Opis roba i usluga koje se nabavljaju proglašen je tajnom, čime je nabavka opreme iz sigurnosnih razloga izuzeta iz postupka javne nabave.¹²⁴ Nisu zabilježeni značajni slučajevi nedostatka lijekova.

Širenje epidemije koronavirusa i mjere koje se uvode radi sprečavanja širenja zaraze odražavaju se na sve aspekte života građana, pa time posljedično i na mentalno zdravlje stanovništva. Preliminarno istraživanje Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba ukazuje da su osobe koje su provele vrijeme u samoizolaciji značajno više anksiozne, depresivne i pod stresom nego osobe koje nisu bile u samoizolaciji. U danima neposredno nakon potresa u Zagrebu ispitanici su pokazali značajno povišenje anksioznosti i stresa¹²⁵ nego u danima prije potresa. Iako preliminarni, rezultati potvrđuju pretpostavku da epidemija bolesti COVID-19 uzrokuje povećanje straha i zabrinutosti među stanovništvom. Iako još uvijek nisu provedena detaljna ispitivanja o utjecaju epidemije na mentalno zdravlje stanovništva u Hrvatskoj, Svjetska zdravstvena organizacija navodi da je, osim povećanog stresa i anksioznosti, potrebno voditi računa o posljedicama epidemije, karantene i (samo)izolacije na svakodnevni život osoba. Među navedenim posljedicama moguće je očekivati povećanje razine usamljenosti, depresije, zlouporabe alkohola i opojnih droga, te suicidalno ponašanje. Hrvatski zavod za javno zdravstvo, bolnice i strukovna udruženja izdali su niz preporuka i uputa za očuvanje mentalnog zdravlja za vrijeme epidemije bolesti COVID-19.^{126, 127}

---

124 Faktograf.hr, Iz Kine je bez javne nabave kupljeno 380 milijuna kuna medicinske opreme, a cijena i detalji su državna tajna, 30.4.2020., dostupno na [poveznici](#)

125 Krešimir Prijatelj, Mia Roje Đapić, Izvještaj: Neki aspekti mentalnog zdravlja za vrijeme pandemije COVID-19, Preliminarni rezultati, travanj 2020., dostupno na [poveznici](#)

126 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Program za očuvanje mentalnog zdravlja borbom protiv negativnih utjecaja tjeskobe i stresa, 7.4.2020., dostupno na [poveznici](#)

127 Hrvatska psihološka komora, Koronavirus i mentalno zdravlje: Psihološki aspekti, savjeti i preporuke, listopad 2020., dostupno na [poveznici](#)

Pravo na obrazovanje

Nakon Odluke Vlade RH od 13. ožujka 2020. kojom se obustavilo izvođenje nastave u obrazovnim ustanovama te redovni rad vezan uz prijem djece u ustanovama predškolskog odgoja i obrazovanja, Ministarstvo znanosti i obrazovanja objavilo je uputu za škole vezanu uz organizaciju nastave na daljinu.¹²⁸ U suradnji s javnom televizijom za najmlađe učenike uspostavljena je nastava na daljinu u formatu Škole na Trećem programu HRT-a čiji je prioritet bio da sadržaj i učenje budu dostupni svim učenicima, što se pokazalo značajnim izazovom na koji nije sustavno odgovoreno.

Naime, pristup nastavi na daljinu bio je otežan pojedinim učenicima pripadnicima ranjivih skupina. Tako je učenicima u nepovoljnom socio-ekonomskom statusu i dijelu učenika u detenciji i institucijama pristup nastavi bio ograničen zbog nepostojanja pristupa ili ograničenog pristupa tehnologiji. Učenicima pripadnicima manjina, posebno romskoj manjini, učenicima kojima hrvatski jezik nije materinji, učenicima s teškoćama u razvoju i/ili učenju, učenicima izbjeglicama i migrantima i dijelu učenika s invaliditetom pristup je bio ograničen ili onemogućen zbog neprilagođenosti ili nedostupnosti prilagođenog sadržaja nastave. Također, učenici i obitelji koji žive u siromaštvu ili u riziku od siromaštva, kao i druga djeca koja pripadaju marginaliziranim i ugroženim grupama, zbog zatvaranja škola izgubili su i različite oblike pomoći i podrške koje su inače dobivali kroz školski sustav poput obroka za dijete, psihološke podrške ili podrške u učenju. Zbog povrede prava na pristup obrazovanju te diskriminaciju djece kojima hrvatski

---

128 Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Uputa svim osnovnim i srednjim školama vezano uz nastavak organizacije nastave na daljinu, 13.3.2020., dostupno na: <https://mzo.gov.hr/vijesti/uputa-svim-osnovnim-i-srednjim-skolama-vezano-uz-nastavak-organizacije-nastave-na-daljinu/3592>

nije materinji jezik u procesu provedbe nastave na daljinu, organizacije civilnog društva okupljene u GOOD inicijativu uputile su zahtjeve Ministarstvu znanosti i obrazovanja za prilagodbu nastave na daljinu, a nakon što nisu zaprimile odgovor, uputile su pritužbu UN-ovu Odboru za prava djeteta temeljem Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o postupku povodom pritužbi.¹²⁹

O teškoćama s kojima se učenici, nastavnici i roditelji suočavaju u okolnostima izvanrednih mjera Pravobraniteljica za djecu upozorila je Ministarstvo znanosti i obrazovanja već 30. ožujka kroz Preporuku o zaštiti najboljeg interesa djeteta u nastavi na daljinu.¹³⁰ Preporukom se traži žurno prilagođavanje programa Škole na Trećem za učenike s teškoćama u razvoju, omogućavanje nastavnicima *online* podrške za prilagodbu u nastavi za djecu s teškoćama, otvaranje kontakt točke za roditelje djece s teškoćama u razvoju i uključivanje AZOO-a kako bi se nastava na daljinu odvijala prema pravilima pedagoške struke, a nastavna godina uspješno realizirala te učenici postigli očekivane ishode učenja.

Vlada je početkom svibnja usvojila Odluku¹³¹ kojom je reguliran nastavak i završetak tekuće školske godine. Odlučeno je da se od 11. svibnja u predškolskim ustanovama obavlja redovni rad uz pridržavanje Uputa Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, a za učenike razredne nastave u osnovnim školama odlučeno je da se nastava provodi mješovitim modelom, dijelom kao oblik nastave koju učenici pohađaju u školi, a dijelom kao nastava na daljinu. Nastava za učenike V. – VIII. razreda osnovnih

---

129 Pritužba dostupna na sljedećoj poveznici: <http://goo.hr/prituz-ba-un-ovom-odboru-za-prava-djece/>

130 Pravobraniteljica za djecu, Preporuka pravobraniteljice o zaštiti najboljeg interesa djeteta u nastavi na daljinu, 30.3.2020., dostupno na: <https://dijete.hr/preporuka-pravobraniteljice-o-zastiti-najboljeg-interesa-djeteta-u-nastavi-na-daljinu/>

131 Vlada RH, Odluka o načinu izvođenja nastave u osnovnim i srednjim školama kao i na visokim učilištima te obavljanju redovnog rada ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja (NN 55/20), 7.5.2020., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2020_05_55_1094.html

škola i učenike srednjih škola nastavljena je na daljinu, a za polaznike visokih učilišta nastava se organizirala kao nastava na daljinu te se omogućio praktični rad u malim grupama. Na Odluku Vlade reagirala je Pravobraniteljica za djecu koja je preporučila da se spomenuta Odluka što prije proširi tako da se i učenicima s teškoćama u razvoju od V. do VIII. razreda omogućí povratak u škole, jer mnogi od njih s obzirom na svoje teškoće nisu u mogućnosti ostati sami kod kuće ili samostalno pratiti nastavu na daljinu.¹³² Također, zbog brojnih primjedbi roditelja koji su najčešće isticali kako nisu sigurni kako postupiti i što bi bilo najbolje za djecu, Pravobraniteljica za djecu upozorila je da upute za provedbu novog mješovitog modela nastave nisu jasne i jednoznačne te da trebaju biti nedvosmislene i ohrabrujuće s obzirom na to da su se već stekli uvjeti za povratak većeg broja djece u škole. Na nedostatak jasnih i pravovremenih uputa o povratku djece u škole te na nužnost osiguravanja boljih uvjeta za rad s učenicima ranjivih skupina kontinuirano su upozoravali i sindikati te organizacije civilnog društva.¹³³

Za školsku godinu 2020./2021., Ministarstvo znanosti i obrazovanja objavilo je modele i preporuke za održavanje nastave samo 9 dana prije početka škole.¹³⁴ Dan nakon početka nove školske godine, Ministarstvo je objavilo radne inačice okvirnih godišnjih izvedbenih kurikulumuma kojima se određuje skup temeljnih odgojno-obrazovnih ishoda/nastavnih sadržaja koje učenici na nacionalnoj razini u pojedinom nastavnom predmetu trebaju ostvariti.¹³⁵

U školama se tako nastava može provoditi u tri modela - nastava u školi, nastava na daljinu i kombinirani model. Škole same odabiru i prilagođavaju organizaciju nastave

---

¹³² Pravobraniteljica za djecu, Odluku o načinu provođenja nastave dopuniti i prilagoditi djeci s teškoćama, 11.5.2020., dostupno na: <https://dijete.hr/odluku-o-nacinu-provođenja-nastave-dopuniti-i-prilagoditi-djeci-s-teskocama/>

¹³³ Sindikat hrvatskih učitelja, Zahtjev za odgodom otvaranja škola do ispunjenja nužnih preduvjeta, 4.5.2020., dostupno na: [poveznici](#)

¹³⁴ Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Modeli i preporuke za rad u uvjetima povezanim s bolesti COVID-19, 3.9.2020., dostupno na: [poveznici](#)

¹³⁵ Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Okvirni godišnji izvedbeni kurikulumi za Nastavnu godinu 2020./2021., dostupno na: [poveznici](#)

prema predviđenim modelima rada, što je u situaciji neujednačenih materijalnih i infrastrukturnih uvjeta dobro rješenje. Međutim, ako škole provode kombinirani model nastave, nisu jasne posljedice toga za opterećenje obrazovnih radnika, odnosno postavlja se pitanje hoće li neki nastavnici raditi i nastavu u učionici i od kuće te kako će osnivači škola i ministarstvo riješiti problem eventualnog nedostatka nastavnika i prekovremenog rada. S prvim danom škole više je od 100 nastavnika i 1000 učenika bilo u samoizolaciji, a u nekoliko škola nastava je odgođena ili se provodila na daljinu.¹³⁶

Zbog epidemiološke mjere nemiješanja učenika različitih razrednih odjela u velikom broju škola bila je otežana provedba dopunske i dodatne nastave i izvannastavnih aktivnosti. Također, u novim modelima i uputama, izuzev navedene epidemiološke mjere, nema dodatnih uputa za prilagodbu sadržaja ili smjernica za rad s darovitim učenicima i onima s teškoćama u razvoju, kao ni za izvođenje nastave učenja hrvatskog jezika za one koji ne znaju ili nedostatno znaju hrvatski jezik. Time se riskira ponavljanje situacije u kojoj je ranjivim skupinama djece otežan pristup nastavi, pogotovo u modelu nastave na daljinu.

S obzirom da dio škola nastavu provodi na daljinu ili kombiniranim modelom, a od 14. rujna krenula je i Škola na trećem programu HRT-a, organizacije civilnog društva upozorile su na nužnost osiguranja pristupa internetu i opreme za rad te hitne prilagodbe sadržaja nastave na daljinu za djecu inojezičare i djecu s teškoćama u razvoju, uključujući i program Škole na Trećem.¹³⁷ S obzirom da se Građanski odgoj i obrazovanje u dijelu škola provodi kao izvannastavna aktivnost, a u svim školama kao međupredmetna tema, i u novim uvjetima rada Građanski odgoj i obrazovanje i dalje je marginaliziran te nije sustavno i kvalitetno uve-

---

136 HRT vijesti, Povratak u klupe, koronavirus ušao u devet škola, 6.9.2020., dostupno na: <https://vijesti.hrt.hr/651354/sutra-povratak-u-skolu>

137 GOOD inicijativa, Nova školska godina, stari problemi -I u uvjetima epidemije nužno svima osigurati dostupno i kvalitetno obrazovanje, 6.9.2020., dostupno na: <http://goo.hr/nova-skolska-godina-stari-problemi-i-u-uvjetima-epidemije-nuzno-svima-osigurati-dostupno-i-kvalitetno-obrazovanje/>

den u škole. Nedostatak sustavnog i učinkovitog ulaganja u nastavnike kao nositelje odgojno-obrazovnog procesa, uz neujednačenu infrastrukturu i nedostatnu opremljenost škola, i u uvjetima epidemije pokazuju se ključnim preprekama za ostvarivanje jednakog pristupa i kvalitete obrazovanja za sve učenike.

Obiteljsko nasilje

U prva tri mjeseca 2020. godine zabilježen je porast obiteljskog nasilja u usporedbi s prva tri mjeseca prethodne godine. Od početka godine do kraja ožujka Ministarstvo unutarnjih poslova zabilježilo je 2.055 prekršaja i 339 kaznenih djela obiteljskog nasilja, što je za 37% više prekršaja i za čak 57% više kaznenih djela nego u isto vrijeme prošle godine.¹³⁸ Predsjednica saborskog Odbora za ravnopravnost spolova upozorila je krajem listopada da je broj kaznenih djela nasilja u obitelji od travnja do listopada 2020. godine porastao za 50% u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Zbog postojanja različitih, a djelomično i kontradiktornih informacija, sugerirala je prikupljanje podataka od strane nevladinih organizacija koje se bave obiteljskim nasiljem i njihovu usporedbu sa službenom MUP-ovom statistikom.¹³⁹

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova istaknula je da povećanje slučajeva obiteljskog i partnerskog nasilja potvrđuje i povećan broj pritužbi koje je zaprimio Ured pravobraniteljice u vrijeme izolacije zbog epidemije.¹⁴⁰ U skladu s tim podacima, Pravobraniteljica je zatražila od odgovornih da se u sustav zaštite i suzbijanja od seksualnog i rodno utemeljenog nasilja ugradi i dodatna zaštita žena koje su i prije epidemije bile ugrožena skupina po mnogim pitanjima, a epidemija je ozbiljno zaprijetila dodatnim ugrozama, kako

---

138 Bilten, Nasilje u obitelji: 57% više kaznenih djela nego prošle godine, 9.6.2020., dostupno na: <https://www.bilten.org/?p=33110#>

139 Tportal.hr, Selak Raspudić: Obiteljsko nasilje poraslo za 50 posto, 26.10.2020., dostupno na: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/selak-raspudic-obiteljsko-nasilje-poraslo-za-50-posto-foto-20201026>

140 Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Izjava pravobraniteljice za Al Jazeeru o obiteljskom nasilju za vrijeme pandemije koronavirusa, 21.6.2020., dostupno na: <https://www.prs.hr/index.php/priopcenja-prs/2926-izjava-pravobraniteljice-za-al-jazeeru-o-obiteljskom-nasilju-za-vrijeme-pandemije-koronavirusa>

u ekonomskom smislu tako i u području izloženosti većem riziku od rodno utemeljenog nasilja.¹⁴¹

Organizacije civilnog društva također su upozorile kako u uvjetima ekonomske neizvjesnosti i socijalne nestabilnosti u slučaju epidemije i pratećih restrikcija dolazi do povećanja obiteljskog nasilja. Dok neke organizacije bilježe povećan broj poziva u vezi obiteljskog nasilja, pojedine udruge zabilježile su manje poziva nego inače što pripisuju situaciji da je zlostavljač neprestano u blizini žrtve koja stoga nije u mogućnosti prijaviti nasilje.¹⁴²

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku objavilo je 6. travnja Priopćenje o postupanju u situaciji pojačanog rizika od nasilja u obitelji i zlostavljanja i zanemarivanja djece zbog pojačanih mjera izolacije radi suzbijanja epidemije COVID-19¹⁴³ koje sadrži upute za prepoznavanje obiteljskog nasilja, mjere samozaštite za žrtve te obveze stručnjaka koji su u kontaktu sa žrtvama. Bez obzira na situaciju uzrokovanu koronavirusom, centri za socijalnu skrb u postupcima zaštite od nasilja u obitelji na svaku sumnju ili prijavu za nasilje ili zlostavljanje i zanemarivanje djece postupaju žurno i bez odgode, formirani su timovi za krizne intervencije te su osigurana 24 satna dežurstva centara za socijalnu skrb radi postupanja u žurnim i neodgodivim situacijama.

Ministarstvo unutarnjih poslova također je izdalo upozorenje o povećanom riziku od obiteljskog i internetskog nasilja tijekom epidemije koronavirusa te apeliralo na građane da svoja saznanja o zlostavljanju djece i nasilju u obitelji

---

141 Recr.hr, Obiteljsko nasilje u 2020: Policija evidentirala 57 posto više kaznenih djela, 30.5.2020., dostupno na: <https://recr.hr/aktualno/zivot/obiteljsko-nasilje-u-2020-policija-evidentirala-57-posto-vise-kaznenih-djela/>

142 N1, Obiteljsko nasilje u svijetu je eskaliralo, kakva je situacija u Hrvatskoj?, 31.3.2020., dostupno na: <http://hr.n1info.com/Crna-Kronika/a496343/Obiteljsko-nasilje-u-svijetu-je-eskaliralo-kakva-je-situacija-u-Hrvatskoj.html>

143 Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Priopćenje o postupanju u situaciji pojačanog rizika od nasilja u obitelji i zlostavljanja i zanemarivanja djece zbog pojačanih mjera izolacije radi suzbijanja epidemije COVID-19, 6.4.2020., dostupno na: [poveznici](#)

prijavljuju i putem on-line aplikacije Red Button.¹⁴⁴ Ministarstvo unutarnjih poslova, Poliklinika za zaštitu djece i agencija Degordian pokrenuli su kampanju "Iza Vrata" s ciljem osvještavanja građana o obiteljskom nasilju tijekom epidemije.¹⁴⁵

Pravobraniteljica za djecu obratila se početkom travnja institucijama koje su dionici Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji pozivajući ih na prilagodbu aktivnosti radi učinkovite prevencije i zaštite djece od svih oblika nasilja. Tako je nadležnim ministarstvima uputila preporuku da zajedničkim i koordiniranim aktivnostima izrade posebne smjernice i preporuke za postupanje i provedbu Protokola u slučajevima prijava nasilja i zanemarivanja u obitelji u izvanrednoj situaciji uzrokovanoj epidemijom koronavirusa. Naglašeno je kako bi smjernice trebale sadržavati jasne upute za postupanja i suradnju institucija u slučajevima intervencija u obitelji, posebice kod izricanja žurne mjere izdvajanja iz obitelji. Dodatno je sugerirano da smjernice sadrže konkretne zaštitne mjere koje Ministarstvo zdravstva i Nacionalni stožer civilne zaštite drže nužnima za sprečavanje širenja zaraze koronavirusom, te popis obavezne zaštitne opreme za sve stručne radnike (djelatnike centra za socijalnu skrb, pravosuđa, policije) koji stupaju u izravni kontakt s korisnicima, kao i za djecu, uz informaciju gdje se oprema može nabaviti.¹⁴⁶

Pravobraniteljica za djecu istaknula je i nužnost predviđanja kapaciteta za smještaj žrtava nasilja u obitelji za vrijeme trajanja epidemije s obzirom na ionako ograničene kapacitete ustanova, udomiteljskih obitelji i skloništa za

---

144 Ministarstvo unutarnjih poslova, Sigurnost djece i obitelji u doba koronavirusa, dostupno na: <https://mup.gov.hr/online-prijave/online-prijava-zlo-stavljanja-djeteta-red-button/sigurnost-djece-i-obiljelji-u-doba-koronavirusa/286139>

145 Ministarstvo unutarnjih poslova, Ravnateljstvo policije, Iza ovih vrata živi Mia, 10.4.2020., dostupno na: <https://policija.gov.hr/vijesti/iza-ovih-vrata-zivi-mia/4591>

146 Pravobraniteljica za djecu, Pravobraniteljica poziva na izradu smjernica za zaštitu djece od nasilja i zanemarivanja za vrijeme pandemije COVID-19, 8.4.2020., dostupno na: <http://dijete.hr/pravobraniteljica-poziva-na-izradu-smjernica-za-zastitu-djece-od-nasilja-i-zanemarivanja-za-vrijeme-pandemije-covid-19/>

žrtve obiteljskog nasilja, pri čemu se treba voditi računa i o moguće izrečenim mjerama samoizolacije. Nadalje je upozorila da je za stručne radnike i posebne skrbnike nužno pravovremeno ishođenje propusnica te dostupnost informacija o osobama za koje je propisana obveza samoizolacije radi zaštite djece s kojom će dolaziti u kontakt u obavljanju svog posla. Također je preporučila nadležnom ministarstvu razmatranje potrebe revidiranja upute kojom se ograničava provođenje mjera obiteljsko-pravne zaštite i pojačane brige i nadzora u uvjetima epidemije koronavirusa, na način da se u svakom konkretnom slučaju odluka o eventualnoj izmjeni načina provođenja mjere temelji na procjeni stručnog tima centra za socijalnu skrb u skladu s procjenom najboljeg interesa djeteta.¹⁴⁷

---

147 Pravobraniteljica za djecu, Pravobraniteljica poziva na izradu smjernica za zaštitu djece od nasilja i zanemarivanja za vrijeme pandemije COVID-19, 8.4.2020., dostupno na: <http://dijete.hr/pravobraniteljica-poziva-na-izradu-smjernica-za-zastitu-djece-od-nasilja-i-zanemarivanja-za-vrijeme-pandemije-covid-19/>

Stigmatizacija i diskriminacija

Medijski članci i društvene mreže izvještavali su o porastu diskriminacije usmjerene prema pripadnicima pojedinih nacionalnosti u vezi s pojavom koronavirusa u svijetu i u Hrvatskoj. U siječnju i veljači registrirani su ksenofobični članci i ponašanje prema kineskim državljanima, dok su takvi članci i komentari usmjereni prema izbjeglicama zabilježeni u ožujku. Ministarstvo unutarnjih poslova reagiralo je navodeći da tražitelji međunarodne zaštite u Hrvatskoj nisu zaraženi koronavirusom kako bi se spriječili slučajevi diskriminacije prema tražiteljima međunarodne zaštite. U siječnju 2020. objavljeno je nekoliko ksenofobičnih članaka u odnosu na autobus koji je u Hrvatsku stigao prevozeći turiste iz Wuhana, Kine.¹⁴⁸ Dvoje volontera, talijanskih državljana, obavijestilo je Centar za mirovne studije da im je zabranjen ulazak u Hrvatsku iz Bosne i Hercegovine iako ranije nisu bili u žarištima zaraze.¹⁴⁹ U veljači 2020. vlasnica apartmana u Rijeci izvijestila je o incidentu prilikom kojeg su njene kineske goste građani gađali kamenjem i vikali za njima 'korona, korona'.¹⁵⁰

---

148 ePodravina.hr, Epidemija koronavirusa, U Hrvatsku stigao autobus pun Kineza iz grada iz kojeg je krenula smrtonosna bolest, 26.1.2020., dostupno na: <https://epodravina.hr/epidemija-koronavirusa-u-hrvatsku-stigao-autobus-pun-kineza-iz-grada-iz-kojeg-je-krenula-smrtonosna-bolest>;

Net.hr, Iz žarišta koronavirusa Wuhana u Hrvatsku stigao autobus pun Kineza: Ušli su preko Bregane, 25.1.2020., dostupno na: <https://net.hr/danas/hrvatska/iz-wuhana-u-hrvatsku-stigao-autobus-pun-kineza-zarista-koronavirusa-usli-su-preko-bregane-navodno-nitko-nije-bolestan>

149 Centar za mirovne studije, Izvještaj za Hrvatsku u okviru Istraživanja Agencije EU za temeljna prava o utjecaju koronavirusa na temeljna prava u EU, 23.3.2020., dostupno na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/croatia-report-covid-19-april-2020_en.pdf

150 Slobodna Dalmacija, Vlasnica apartmana na Jadranu šokirana incidentom u svom gradu: Moje kineske goste gađali su kamenjem, vikali su za njima 'korona, korona', 26.2.2020., dostupno na: <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/vlasnica-apartmana-na-jadranu-sokirana-incidentom-u-svom-gradu-moje-kineske-goste-gadalisu-kamenjem-vikali-su-za-njima-korona-korona-1005868>

U lipnju 2020. nakon otkazivanja finala teniskog turnira Adria Tour u Zadru zbog pojave koronavirusa među sudionicima, organizatora turnira Novaka Đokovića građani i mediji proglasili su odgovornim za nastalu situaciju nakon čega je na jednom zidu u Splitu osvanuo grafit s porukom mržnje i željom smrti Đokoviću.¹⁵¹

Ured pučke pravobraniteljice upozorio je na povećani rizik stigmatizacije osoba zaraženih ili za koje se sumnja da su zaražene koronavirusom, što u ekstremnim slučajevima može dovesti do diskriminacije, kršenja njihovih prava i isključenja iz društva.¹⁵² Prema stajalištu Ureda pučke pravobraniteljice, suzbijanje stigmatizacije oboljelih može doprinijeti i uspješnoj provedbi mjera za suzbijanje epidemije, pa je važno da svaki pojedinac svoje ponašanje i postupke temelji na relevantnim i provjerenim informacijama nadležnih tijela. S druge strane, u cilju zaštite ljudi od stigmatizacije, naglašena je posebna važnost održavanja načina informiranja koji štiti podatke iz kojih bi se mogle prepoznati testirane i zaražene osobe.

---

151 Tportal.hr, U centru Splita osvanuo grafit s porukom mržnje prema Novaku Đokoviću, 25.6.2020., dostupno na: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/u-centru-splita-osvanuo-grafit-s-porukom-mrznje-prema-novaku-dokovicu-foto-20200625>

152 Pučka pravobraniteljica, Stigmatizacija može dovesti do kršenja prava, diskriminacije, ali i umanjiti napore suzbijanja epidemije, 9.4.2020., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/stigmatizacija-moze-dovesti-do-krsenja-prava-diskriminacije-ali-i-umanjiti-napore-suzbijanja-epidemije/>

Ranjive skupine

OSOBE STARIJE ŽIVOTNE DOBI

Mjere prevencije uslijed koronavirusa dodatno su otežale već postojeće dugogodišnje probleme s kojima se susreću starije osobe poput siromaštva, socijalne isključenosti, adekvatnih uvjeta stanovanja i zdravstvene zaštite te teške dostupnosti socijalnih i zdravstvenih usluga. Budući da su starije osobe i kronični bolesnici u većem riziku od koronavirusa, Hrvatski Crveni križ u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo 17. ožujka objavio je brošure s Uputama za siguran način obilaska starijih i nemoćnih osoba¹⁵³ i Uputama za siguran način primanja pomoći za starije i nemoćne osobe¹⁵⁴ u razdoblju epidemije koronavirusa koji su distribuirani širom Hrvatske.

S obzirom da životne navike i financijske mogućnosti osoba starije životne dobi u velikom broju slučajeva ne uključuju upotrebu elektroničkih medija, internet trgovine, korištenje bankomata ili beskontaktnog plaćanja te sličnih mogućnosti kojima se većina populacije služi radi smanjenja rizika od zaraze, starije osobe našle su se u vrlo nezahvalnoj situaciji uslijed koje im je potrebna dodatna podrška u prilagodbi novim uvjetima. Zbog ograničenja slobode kretanja građana koje je u travnju bilo uvjetovano izdavanjem propusnica dodatno je bilo otežano podizanje mirovine starijim osobama koje žive u mjestima bez poslovnice

---

153 Hrvatski crveni križ, Upute za siguran način obilaska starijih i nemoćnih osoba, dostupno na: https://www.hck.hr/UserDocsImages/dokument/Za%C5%A1tita%20zdravlja/Upute_za_pomoc_starijima_HCK.pdf

154 Hrvatski crveni križ, Upute za siguran način primanja pomoći za starije i nemoćne osobe, dostupno na: https://www.hck.hr/UserDocsImages/dokument/Za%C5%A1tita%20zdravlja/Upute_za_starije_osobe_HCK.pdf

banke ili bankomata, a mirovinu ne primaju poštom, kao i nabavka lijekova ili namirnica.¹⁵⁵

Zabrinjavajuća je i krajnje neprimjerena izjava saborskog zastupnika Ivana Pernara kojom se u vezi s epidemijom koronavirusa umanjivala vrijednost života starijih građana. Njihove živote izdvojio je kao manje vrijedne od života ostalih građana kada je u travnju na društvenoj mreži šokirao objavom s upitom "je li normalno da cijela država mjesecima bude paralizirana da bi neki djed ili pradjed živio dulje". Izjava usmjerena na dokidanje ljudskih prava cijeloj jednoj skupini građana predstavlja diskriminatorno postupanje u svakom slučaju, a posebice zabrinjava činjenica da ono dolazi od strane saborskog zastupnika čije izjave imaju značajan domet u javnosti, kao i njegovo višekratno potvrđivanje navedene izjave.¹⁵⁶

Mjere usvojene tijekom 2020. godine posebno su pogađale starije građane smještene u staračkim domovima čija je sloboda kretanja bila neproporcionalno ograničena iz razloga zaštite javnog zdravlja. Nakon pojave koronavirusa i shodno razvoju epidemiološke situacije, Hrvatski zavod za javno zdravstvo objavljivao je ažurirane upute za sprečavanje i suzbijanje epidemije COVID-19 u domovima za starije osobe i drugim ustanovama u sustavu socijalne skrbi. Prema prvim Uputama od 27. ožujka¹⁵⁷, u cilju prevencije širenja zaraze zabranjene su posjete, a korisnicima je dopušten izlazak izvan prostora doma samo u nužnim i opravdanim okolnostima kao što su odlazak na bolničko liječenje te nužne i neodgodive zdravstvene postupke.

---

155 Pučka pravobraniteljica, Kako zaštititi prava starijih, 9.4.2020., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/kako-zastititi-prava-starijih/>

156 Moje vrijeme, Besramni Pernar: "Je li normalno da država bude paralizirana da bi neki djed živio dulje?", 3.4.2020., dostupno na: <https://www.mojevrijeme.hr/magazin/2020/04/besramni-pearar-je-li-normalno-da-drzava-bude-paralizirana-da-bi-neki-djed-zivio-dulje/>

157 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Upute za sprečavanje i suzbijanje epidemije Covid-19 u domovima za starije osobe i drugim ustanovama u sustavu socijalne skrbi, 27.3.2020., dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Protokol_za_domove_27_03_2020-1.pdf

U travnju se koronavirus počeo širiti staračkim domovima te je postalo upitno funkcioniranje njihovog rada i primjena odgovarajućih zaštitnih mjera. Nakon što je objavljeno da je u Splitu 10 korisnika domova za starije osobe zaraženo kao i da nadležnima nisu prijavljeni prvi simptomi, pučka je pravobraniteljica pokrenula ispitni postupak i zatražila očitovanja od nadležnih institucija s obzirom da je prijava sumnje na COVID-19 obveza svakog doma. Zatraženo je i pojašnjenje o postojanju čvrstih pravila o vrsti zaštitne opreme zaposlenika i kontroli njihove upotrebe.¹⁵⁸ Ispitni postupak još je u tijeku, a nakon zaprimljenih pritužbi na način organizacije posjeta u drugim domovima u Hrvatskoj pučka pravobraniteljica zatražila je i očitovanje o razlozima organizacije rada domova, kao i o eventualnim dodatnim ograničenjima koja su postavili u svome radu, a koja nadilaze okvire uputa Stožera civilne zaštite.¹⁵⁹

Nakon kratkog perioda relaksacije mjera uslijed privremenog poboljšanja epidemiološke situacije, u lipnju su ponovno uvedena ograničenja za starije osobe koje žive u institucijama^{160,161} prema kojima su sve posjete zabranjene do daljnjega, a korisnicima je zabranjeno da odlaze kući u posjet. Odlasci u drugi smještaj izvan sustava socijalne skrbi moraju biti opravdani iz medicinskih razloga i prethodno organizirani. Preporučeno je da se korisnicima smještaja

---

158 Pučka pravobraniteljica, Kako zaštititi prava starijih, 9.4.2020., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/kako-zastititi-prava-starijih/>

159 Pučka pravobraniteljica, Domovi za starije tijekom epidemije – pojava koronavirusa, zabrane izlazaka i organizacija posjeta, 9.6.2020., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/domovi-za-starije-tijekom-epidemije-pojava-koronavirusa-zabrane-izlazaka-i-organizacija-posjeta-2/>

160 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar" i Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije Covid-19 za pružatelje socijalnih usluga u sustavu socijalne skrbi, 21.6.2020., dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Mjere_socijalna_skrb_Verzija_6_21_06.pdf

161 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar" i Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije COVID-19 za pružatelje socijalnih usluga u sustavu socijalne skrbi, 26.6.2020., dostupno na: <https://mdomsp.gov.hr/vijesti-8/upute-za-sprjecavanje-i-suzbijanje-epidemije-co-vid-19-za-pruzatelje-socijalnih-usluga-u-sustavu-socijalne-skrbi-12848/12848>

privremeno ograniči izlazak izvan prostora u kojem se pruža usluga smještaja i organiziranog stanovanja (nekretnina s okućnicom) izuzev u medicinskim i opravdanim okolnostima, te svaki kontakt s ostalim korisnicima osim kada je to neizbježno.

Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom upozorila je u srpnju na potrebu da se u okolnostima "novog normalnog" korisnicima smještaja u domovima za starije i nemoćne omogući sloboda kretanja poručivši kako je nehumano očekivati da žive u izolaciji do daljnjeg. Naime, napomenula je kako aktualne upute Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo predviđaju apsolutnu i beziznimnu zabranu napuštanja kruga ustanove za sve korisnike smještaja, kako stacionarnog tako i stambenog dijela doma. Tijekom epidemije došlo je do nekoliko javnih istupa korisnika domova koji su se pritužili da im se ograničenjem slobode kretanja uskraćuje temeljno ljudsko pravo, narušava mentalno i fizičko zdravlje, te da tako strogu izolaciju psihički jako teško podnose. Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom naglasila je kako je neophodno da epidemiološka služba pronađe odgovarajuća rješenja kojima bi se omogućilo korisnicima domova, a posebno korisnicima stambenog dijela smještaja, da ostvare slobodu kretanja izvan kruga ustanove, naravno uz provođenje svih propisanih mjera predviđenih za zaposlenike te po potrebi i dodatnih mjera.¹⁶²

U cilju unapređenja kvalitete života i dobrobiti korisnika smještaja, uvažavajući između ostalog dopise Pučke pravobraniteljice i Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom¹⁶³, prema izmijenjenim Uputama od 30. srpnja omogućene

---

162 N1, Pravobraniteljica: Nehumano je da korisnici domova za starije žive u izolaciji, 28.7.2020., dostupno na: http://hr.n1info.com/Vijesti/a530581/Pravobraniteljica-Nehumano-je-da-korisnici-domova-za-starije-zive-u-izolaciji.html?fbclid=IwARICbo72MQkVzLt_YJS7V4RaulP9huuhdjeRvMwtZ65e_mtgBI-l2q1im8Xc

163 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar" i Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Izmjene i dopune Uputa za sprječavanje i suzbijanje epidemije bolesti COVID-19 za pružatelje socijalnih usluga u sustavu socijalne skrbi, 30.7.2020., dostupno na: https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/zdravlje/Izmjene_i_dopune_socijalne_usluge_domovi_30_07_20.pdf

su posjete korisnicima u unutarnjim prostorima pružatelja usluga kada iz objektivnih razloga posjet nije moguće organizirati u vanjskim prostorima pružatelja usluga (primjerice nepokretni korisnici). Posjete su ograničenog trajanja te se organiziraju uz obvezu nošenja maske, jednokratnih ogrtača i jednokratnih nazuvaka te pridržavanja drugih mjera zaštite, s tim da opremu osigurava posjetitelj. Također se omogućuje izlazak izvan prostora pružatelja usluge smještaja, jednodnevni ili višednevni odlazak u obitelj, na izlete, ljetovanja i slično uz poduzimanje i pridržavanje mjera suzbijanja i sprečavanja epidemije. Navedeno se omogućuje sukladno procjeni rizika u svakom pojedinom slučaju, a posebno se odnosi na korisnike stambenog dijela smještaja. Prilikom povratka korisnika provodi se testiranje, a unutar 14 dana od povratka kod pružatelja usluge korisnici su obavezni nositi masku i držati fizičku distancu (2 metra) ukoliko dolaze u kontakt s drugim korisnicima. Opisane mjere ostale su u najbitnijim stavkama neizmijenjene usvajanjem ažuriranih uputa krajem rujna 2020. godine.¹⁶⁴

Radi ostvarivanja boljeg nadzora pridržavanja propisanih mjera, početkom rujna Stožer civilne zaštite usvojio je Odluku o nužnoj mjeri pojačane kontrole provođenja Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije COVID-19 za pružatelje socijalnih usluga u sustavu socijalne skrbi.¹⁶⁵ Odlukom se nalaže županijskim stožerima civilne zaštite da formiraju timove za kontrolu provedbe Uputa na svojem području. U slučaju uočenih propusta i nedostataka timovi su dužni zatražiti njihovo žurno otklanjanje te ih evidentirati u zapisniku. Ako su propusti i nedostaci takve prirode da se ne mogu žurno otkloniti te su zbog uočenih propusta i

---

164 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar" i Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije bolesti COVID-19 za pružatelje socijalnih usluga u sustavu socijalne skrbi, 28.9.2020., dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Preporuke_domo-vi_ver9_28_09_20.pdf

165 Stožer civilne zaštite, Odluka o nužnoj mjeri pojačane kontrole provođenja Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije COVID-19 za pružatelje socijalnih usluga u sustavu socijalne skrbi (NN 99/20), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_09_99_1885.html

nedostataka ugroženi životi i zdravlje korisnika i radnika, tim je dužan odmah obavijestiti županijski stožer civilne zaštite, koji o tome odmah obavještava Stožer civilne zaštite Republike Hrvatske i nadležna tijela državne uprave.

OSOBE S INVALIDITETOM

Izvanredna situacija izazvana koronavirusom dodatno je otežala i inače nepovoljnu situaciju po pitanju realizacije prava osoba s invaliditetom. Glavni problemi koji tijekom koronakrize stoje na putu ostvarivanju prava osoba s invaliditetom su diskontinuitet i uskrata korištenja raznih medicinskih usluga (medicinske rehabilitacije, fizikalne terapije u kući i zdravstvene njege), nedostupnost informacija zbog neprilagođenog načina izvještavanja za osobe s oštećenjima sluha, vida i osobe s intelektualnim teškoćama, neefikasna provedba procesa deinstitucionalizacije, ograničavanje i uskrata prava na slobodu kretanja korisnika ustanova socijalne skrbi, kao i povećanje rizika od obiteljskog nasilja.

U lipnju 2020. godine Hrvatski zavod za javno zdravstvo izdao je Mjere zaštite od COVID-19 za osobe s invaliditetom¹⁶⁶ prema kojima se osobe s invaliditetom trebaju pridržavati istih općih mjera zaštite kao i opća populacija, uz napomenu da trebaju nastaviti koristiti svu do sada preporučenu terapiju prema savjetu liječnika. Naglašeno ja kako je potrebno uzeti u obzir da osobe s invaliditetom mogu zbog značajki teškoća biti u nemogućnosti nositi masku ili provoditi samostalno higijenu ruku, zbog čega ostale osobe koje su im u blizini trebaju dosljednije provoditi sve preporučene mjere. Također navode kako osobni asistenti, videći pratitelji ili druge osobe koje na neki način sudjeluju u dnevnoj asistenciji osobi s invaliditetom trebaju

---

166 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Mjere zaštite od COVID 19 za osobe s invaliditetom, 28.6.2020., dostupno na: https://mdomsp.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti2020/Osobe_s_invalidietomi_Mjere_zastite_28_06.pdf

nositi maske dok su u kontaktu s osobom s invaliditetom te redovito dnevno pratiti svoje zdravstveno stanje.

Od početka epidemije Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom na svojim je internetskim stranicama redovito objavljivala preporuke i ostale korisne informacije vezane za poteškoće s kojima se susreću osobe s invaliditetom kao posebno ranjiva skupina tijekom aktualne epidemiološke situacije.¹⁶⁷ Na samom početku epidemije u ožujku preporučila je svim udrugama i pružateljima usluga za osobe s invaliditetom da ograniče odnosno obustave provedbu svojih programa i aktivnosti koje podrazumijevaju okupljanje i istovremeni boravak većeg broja djece s teškoćama u razvoju odnosno odraslih osoba s invaliditetom, neovisno u kojem dijelu Hrvatske se nalaze. Apelirala je i na roditelje djece s teškoćama u razvoju i odraslih osoba s invaliditetom da se dosljedno pridržavaju preporuka kriznog stožera i pružatelja usluga vezano uz izbjegavanje rizika zaraze, s obzirom da se radi o populaciji kod koje bi eventualna bolnička karantena podrazumijevala dodatnu prilagodbu uvjeta, čime bi se višestruko otežala organizacija liječenja i skrbi. Također je preporučeno kriznom stožeru da osigura i sve potrebne mjere za prihvat, liječenje i sigurnost za osobe s invaliditetom, ovisno o njihovim specifičnim potrebama.¹⁶⁸

Već je u ožujku Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom zaprimila velik broj predstavki zaposlenih osoba s invaliditetom te roditelja djece s teškoćama u razvoju i odrasle djece s invaliditetom čija vrsta i priroda radnih mjesta ne omogućava rad od kuće te ga poslodavci nisu u mogućnosti organizirati na ovaj način. Roditelji/skrbnici upozorili su da zbog mjera koje se provode s ciljem suzbijanja širenja zaraze nemaju mogućnost povjeriti djecu na čuvanje odgovarajućim ustanovama niti bakama i djedovima budući

---

167 Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, Preporuke osobama s invaliditetom i javnosti vezano uz koronavirus, dostupno na: <https://posi.hr/koronavirus/>

168 Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, Priopćenje za javnost: Postupanje osoba s invaliditetom, udruga i obitelji vezano uz sprječavanje širenja Covid-19, 14.3.2020., dostupno na: <https://posi.hr/koronavirus/>

da se oni većinom zbog starije životne dobi ubrajaju u rizičnu skupinu građana, kao i zbog samog invaliditeta djeteta, a problem je također i skrb o odraslim osobama s invaliditetom. Upozorila je stoga na moguću situaciju dodatnog opterećivanja zdravstvenog sustava te preporučila Vladi RH i Stožeru civilne zaštite donošenje paketa mjera kojima bi se ovoj kategoriji roditelja osiguralo odsustvo s rada kako bi bili u mogućnosti skrbiti o odrasloj djeci s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju, a uz zadržavanje financijske sigurnosti. Isto je predloženo i za zaposlene osobe s invaliditetom.¹⁶⁹

Nadalje je apelirala i preporučila da se na konferencijama za medije i javnim obraćanjima kriznih stožera osigura tumač znakovnog jezika kako bi životno važne informacije bile dostupne gluhim i nagluhim osobama na ravnopravnoj osnovi kao i drugim građanima.¹⁷⁰ Odjel prilagodbe programa osobama s osjetilnim teškoćama HRT-a obavijestio je Hrvatski savez za gluhe i nagluhe da je od 23. ožujka Odjel zatvoren te više nije u mogućnosti prilagođavati program za gluhe i nagluhe osobe.¹⁷¹ Nakon reakcije Hrvatskog saveza gluhih i nagluhих kojom je naglašeno kako uskraćivanje za život važnih informacija upućuje na nejednak tretman ove skupine građana, HRT je od 25. ožujka vratio veći dio emisija s titlovima uz napomenu kako zbog objektivnih okolnosti neće biti u mogućnosti titlovati sve emisije kao i dosad te da će maksimalno prilagoditi sadržaje gluhim i nagluhim osobama.¹⁷² Hrvatsko društvo prevoditelja znakovnog jezika za gluhe oformilo je Stručni stožer sastavljen od dugogodišnjih i vi-

---

169 Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, Rad od kuće za zaposlene roditelje djece s teškoćama i odraslih osoba s invaliditetom, zaposlenih osoba s invaliditetom i članova obitelji/skrbnika koji brinu o osobama s invaliditetom, 23.3.2020., dostupno na [poveznici](#)

170 Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, Preporuke osobama s invaliditetom i javnosti vezano uz koronavirus, Osiguravanje važnih informacija o koronavirusu za gluhe i nagluhe osobe, 17.3.2020., dostupno na: <https://posi.hr/koronavirus/>

171 Hrvatski savez gluhih i nagluhих, U vrijeme kada su pristupačne informacije od životne važnosti, ukida se usluga titlovanja, 23.3.2020., dostupno na: <http://www.hsgn.hr/2020/03/23/u-vrijeme-kada-su-pristupacne-informacije-od-zivotne-vaznosti-ukida-se-usluga-titlovanja/>

172 Hrvatski savez gluhih i nagluhих, Od danas ponovno titlovi na HRT emisijama, 25.3.2020., dostupno na: <http://www.hsgn.hr/2020/03/25/od-danas-ponovno-titlovi-na-hrt-emisijama/>

sokokvalificiranih prevoditelja hrvatskog znakovnog jezika kako bi gluhe i nagluhe osobe mogle kontaktirati liječničke službe u slučaju sumnje na koronavirus. Prevođenje se provodi online, video pozivima gluhih i nagluhih osoba koordinatorima po regijama čime je pokriven teritorij cijele Republike Hrvatske, a na isti je način moguće kontaktirati i prevoditelje ukoliko gluha ili nagluha osoba želi nazvati psihološku pomoć.¹⁷³ Dodatno, Hrvatski savez gluhih i nagluhih je u suradnji s Hrvatskim crvenim križem aktivirao broj za pružanje psihosocijalne podrške za gluhe i nagluhe osobe u samoizolaciji koje mogu poslati SMS poruku ili ih kontaktirati preko aplikacije Viber.¹⁷⁴

Unatoč Odluci o nužnoj mjeri obveznog korištenja maske za lice ili medicinskih maski za vrijeme trajanja proglašenja epidemije bolesti COVID-19¹⁷⁵ od 10. srpnja 2020. godine, pojedine osobe uslijed zdravstvenog stanja i značajki razvojne dobi ne mogu nositi masku ili je mogu nositi samo uz određena ograničenja. Tako su od obveze nošenja maski izuzete osobe s određenim oblicima invaliditeta kao što su: određena oštećenja mentalnog zdravlja uključujući teškoće iz autističnog spektra ako osobe pružaju otpor ili ne podnose masku na licu, osobe s intelektualnim teškoćama, osobe s većim tjelesnim/motoričkim oštećenjima zbog možebitnih teškoća disanja ili nemogućnosti da skinu masku bez pomoći druge osobe te u određenim situacijama osobe s oštećenim sluhom, uključujući prevoditelje za gluhoslijepe osobe i druge osobe u pratnji.¹⁷⁶

---

173 N1, Prevoditelji hrvatskoga znakovnog jezika utemeljili stručni stožer, 20.3.2020., dostupno na: <http://hr.n1info.com/Vijesti/a492793/Prevoditelji-hrvatskoga-znakovnog-jezika-utemeljili-strucni-stozer.html>

174 Hrvatski savez gluhih i nagluhih, Broj za pružanje psihosocijalne podrške za gluhe i nagluhe osobe, dostupno na: <http://www.hsgn.hr/2020/03/20/broj-za-pruzanje-psihosocijalne-podrske-za-gluhe-i-nagluhe-osobe/>

175 Stožer civilne zaštite Republike Hrvatske, Odluka o nužnoj mjeri obveznog korištenja maski za lice ili medicinskih maski za vrijeme trajanja proglašene epidemije bolesti COVID-19, 10.7.2020., dostupno na: https://civilna-zastita.gov.hr/UserDocsImages/CIVILNA%20ZA%20C5%A0TITA/PDF_ZA%20WEB/Odluka%20-%20maske.pdf

176 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Tko ne treba nositi masku? Izuzeće od obveze nošenja maske, 13.7.2020., dostupno na: <https://post.hr/wp-content/uploads/2020/07/Tko-ne-treba-nositi-masku-izuze%C4%87e-od-obveze-no-%C5%A1enja-maske.pdf>

Navedeni primjeri samo su neke od prepreka s kojima se osobe s invaliditetom susreću paralelno uz sve ostale poteškoće uzrokovane naglim promjenama u svakodnevnom funkcioniranju zajednice. S epidemijom koronavirusa dodatno su došli do izražaja nedostaci u sustavu zaštite prava osoba s invaliditetom, djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji, a učestalija kršenja njihovih prava za vrijeme krize ukazuju na prijeku potrebu za boljom prilagodbom sustava korisnicima i daljnjim razvijanjem mreže socijalnih usluga u zajednici. ¹⁷⁷

BESKUĆNICI

Mediji su kontinuirano izvještavali o rastućim problemima beskućnika tijekom epidemije koronavirusa, neinformiranosti ove skupine građana o usvojenim mjerama radi sprečavanja širenja zaraze, učestalim zdravstvenim problemima s kojima se suočavaju te problemima kapaciteta postojećih skloništa koji nisu dovoljni za prihvat potrebnog broja osoba. Nekoliko dodatnih punktova za pučke kuhinje otvoreno je u Zagrebu u suradnji gradskih vlasti s Caritasom Zagrebačke nadbiskupije, Hrvatskim Crvenim križem, Gradskim društvom Crvenog križa Zagreb te Župom sv. Antuna Padovanskog. ¹⁷⁸ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku obavijestilo je u ožujku da će se tijekom epidemije koristiti Plan zbrinjavanja beskućnika u Republici Hrvatskoj i plan zbrinjavanja beskućnika u ekstremnim zimskim uvjetima za 2019/2020. Također je predložilo organizaciju rada pučkih kuhinja na način da korisnici koji tijekom dana ne prebivaju u stambenim prostorima kao što su korisnici prenoćišta i beskućnici prehranu

---

177 Kuća ljudskih prava Zagreb, Godišnja konferencija o ljudskim pravima: održana rasprava "Utjecaj epidemije COVID-19 na ljudska prava u Hrvatskoj", prosinac 2020., dostupno na <https://www.kucaljudskihprava.hr/2020/12/31/godisnja-konferencija-o-ljudskim-pravima-utjecaj-epidemije-covid-19-na-ljudska-prava-u-hrvatskoj/>

178 N1, U epidemiji koronavirusa beskućnici zaboravljeni i prepusteni sami sebi, 29.3.2020., dostupno na: <http://hr.n1info.com/Vijesti/a495527/U-epidemiji-koronavirusa-beskućnici-zaboravljeni-i-prepusteni-sami-sebi.html>

konzumiraju u prostorima pučkih kuhinja uz pridržavanje higijenskih mjera, poštivanje standarda čišćenja prostora, socijalne udaljenosti, ograničavanja broja osoba koje su istovremeno prisutne u prostorijama itd.¹⁷⁹

Hrvatska mreža za beskućnike pozvala je javne ustanove, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i Stožer civilne zaštite da hitno riješe pitanje osoba koje borave na javnim površinama koje nisu namijenjene stanovanju i čiji su životi ugroženi u ovim izuzetnim okolnostima. Upozorili su na sve veći broj novih osoba bez adekvatnih uvjeta stanovanja te naglasili da postojeći prostorni, zaštitni, kadrovski i drugi kapaciteti nisu dovoljni za osiguranje odgovarajuće skrbi za sve osobe kojima je potrebna. Napomenuto je i da aktiviranje Plana za skrb o beskućnicima u ekstremnim zimskim uvjetima nije rezultiralo u dodatnom angažiranju lokalnih zajednica i organizacija navedenih u Planu te su stoga potrebni dodatni napori.¹⁸⁰

Pučka pravobraniteljica obratila se Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku s pitanjem o dodatnom privremenom stanovanju za beskućnike, a isti je upit upućen Gradu Zagrebu i Gradskom društvu Crvenog križa nakon jakog potresa u Zagrebu, zajedno s upitom Ministarstvu unutarnjih poslova o načinu provođenja Odluke o mjeri strogog ograničavanja zadržavanja na ulicama i drugim javnim mjestima, kao i o načinu na koji policijski službenici informiraju beskućnike o donesenim mjerama, dodatnom smještaju te svim drugim oblicima skrbi dostupne ovoj ugroženoj skupini građana za vrijeme trajanja epidemije.¹⁸¹

---

179 Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Zbrinjavanje beskućnika za vrijeme trajanja epidemije COVID 19 i organizacija rada pučkih kuhinja, 23.3.2020., dostupno na: <https://mdomsp.gov.hr/vijesti-8/zbrinjavanje-beskućnika-za-vrijeme-trajanja-epidemije-covid-19-i-organizacija-rada-pučkih-kuhinja/12661>

180 Hrvatska mreža za beskućnike, Važno i hitno! Apel za pomoć beskućnicima!, 15.4.2020., dostupno na: <https://beskucnici.info/vazno-i-hitno-apel-za-pomoc-beskucnicima/>

181 Pučka pravobraniteljica, Potrebni dodatni napori za zbrinjavanje beskućnika, 2.4.2020., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/potrebni-dodatni-napori-za-zbrinjavanje-beskućnika-tijekom-epidemije-koronavirusa/>

Strateške mjere na nacionalnoj razini ne propisuju adekvatne mjere suzbijanja postojećeg i prevencije budućeg beskućništva, a prava koja imaju beskućnici različito se interpretiraju na lokalnoj razini od smještaja u prihvatilištima do oblika novčane naknade koje dobivaju. Ova skupina građana za vrijeme trajanja epidemije izložena je dodatnom riziku zbog manjka kapaciteta za smještaj beskućnika te nedostatka informacija o razvoju krizne situacije. Višegodišnji i novonastali problemi još su jednom ukazali na potrebu usvajanja nacionalnih strateških dokumenata kako bi se osigurala kontinuirana zaštita beskućnika, osobito tijekom kriznih stanja.

OSOBE NA IZVRŠAVANJU KAZNE ZATVORA

Ministarstvo pravosuđa sukladno preporukama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i Nacionalnog stožera civilne zaštite donijelo je 16. ožujka mjere radi zaštite zdravlja svih osoba lišenih slobode i zatvorskog osoblja za razdoblje od 14. ožujka do 1. travnja 2020. kojima se ograničilo pravo zatvorenika na posjete. U iznimnim slučajevima, posjeta se mogla odobriti isključivo po posebnom odobrenju upravitelja kada je to nužno radi zaštite prava zatvorenika u sudskom postupku ili u drugim nepredvidivim slučajevima (npr. smrt člana obitelji, elementarna nepogoda i sl.). Radi ublažavanja štetnih psiholoških posljedica navedenih mjera te radi omogućavanja održavanja kontakata između zatvorenika i članova njihovih obitelji, osobito djecom, zatvorenicima je omogućeno češće i duže telefoniranje, a uz podršku UNICEF-a proširena je mogućnost video-posjeta zatvorenicima.¹⁸² Dodatno, u skladu s mogućnostima kaznenih tijela, zatvorenicima je omogućen češći boravak na

---

182 Ministarstvo pravosuđa, Mjere u zatvorskom sustavu od 14. ožujka 2020. godine do 01. travnja 2020. godine, 16.3.2020., dostupno na: <https://pravosudje.gov.hr/vijesti/mjere-u-zatvorskom-sustavu-od-14-ozujka-2020-godine-do-01-travnja-2020-godine/21710>

svježem zraku te su intenzivirane aktivnosti strukturiranog i svrhovitog korištenja slobodnog vremena zatvorenika.¹⁸³

Od 25. svibnja kaznena tijela započela su s prvom fazom ublažavanja mjera za prevenciju prenošenja i suzbijanja epidemije koronavirusa. Pristup kaznenim tijelima radi posjete zatvoreniciima dopušten je uz nošenje zaštitne opreme (maske i rukavica), a broj posjetitelja zatvorenika ograničen je na maksimalno dvije odrasle osobe, a za zatvorenike koji su roditelji na maksimalno četiri osobe (dvije odrasle osobe i dva djeteta). Određeno je da se na ulazu u prostore kaznenog tijela svim posjetiteljima mjeri tjelesna temperatura beskontaktnim toplomjerima. Posjetitelji su prilikom boravka u kaznenom tijelu dužni koristiti zaštitnu opremu, kao i sredstva za dezinfekciju ruku i obuće koja će se nalaziti na ulasku u prostorije za posjete. Tijekom posjeta nije dozvoljeno ostvarivanje tjelesnih kontakata između zatvorenika i posjetitelja, a dezinfekcija prostorija za posjete obavezno se provodi između dvije grupe posjetitelja.¹⁸⁴

Ograničenje posjete zatvoreniciima ponovno je stupilo na snagu 23. listopada 2020. godine. Ograničenje se odrazilo na organiziranje slobodnog vremena unutar kaznonica odnosno zatvora. U većini kaznenih tijela, organizacije civilnog društva koje su djelovale u pojedinim kaznenim tijelima i organizirale različite sadržaje/radionice upotpunjavanja slobodnog vremena bile su u potpunosti onemogućene provoditi namijenjene aktivnosti. Pozitivan primjer postoji u Zatvoru u Zagrebu gdje su pojedine udruge u tom periodu uređivale posebne prostorije namijenjene posjetama članova obitelji zatvorenika. Također, pozitivan primjer predstavlja uvođenje video poziva, koji su isprva služili za

---

183 Ministarstvo pravosuđa, Mjere i aktivnosti u zatvorskom sustavu usmjerene prevenciji širenja korona virusa, 25.3.2020., dostupno na: <https://pravosudje.gov.hr/vijesti/mjere-i-aktivnosti-u-zatvorskom-sustavu-usmjerene-prevenciji-sirenja-korona-virusa/21722>

184 Ministarstvo pravosuđa, Prva faza ublažavanja mjera u zatvorskom sustavu, 23.5.2020., dostupno na: <https://pravosudje.gov.hr/vijesti/prva-faza-ublazavanja-mjera-u-zatvorskom-sustavu/21970>

ostvarivanje kontakata djece s roditeljem zatvorenikom, ali se za vrijeme koronavirusa ta mogućnost proširila na sve zatvorenike, uključujući i istražne zatvorenike.

U odnosu na socijalnu distancu unutar zatvora, preporučeno je održavati udaljenost od najmanje dva metra u zatvorenim i jednog metra na otvorenim prostorima između ljudi u razgovoru te prilikom socijalnih interakcija, kao i izbjegavati bliski kontakt sa svima koji pokazuju simptome akutnih respiratornih bolesti.¹⁸⁵ Ministar pravosuđa u ožujku je upoznao javnost s preporukom da se u zatvorski sustav u ovoj situaciji šalju samo društveno opasne osobe, a one koje kazne mogu izvršiti i kasnije slat će se na izvršavanje kad cijela situacija prođe, što je dovelo do smanjenja broja ljudi u zatvorskom sustavu.¹⁸⁶

Prvi slučaj zatvorenika oboljelog od koronavirusa Ministarstvo pravosuđa potvrdilo je tek 26. lipnja.¹⁸⁷ U srpnju 2020. objavljena je informacija da je u Kaznionici u Požegi zabilježen slučaj koronavirusa kod muškarca koji je priveden u požeški Istražni zatvor zbog prekršajnog postupka, nakon čega su deset pravosudnih policajaca i dvije medicinske sestre upućeni u dvotjednu samoizolaciju radi ostvarenog bliskog kontakta sa zatvorenikom.¹⁸⁸ U listopadu je u tijelima zatvorskog sustava zabilježeno nekoliko slučajeva

---

185 Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Postupnik/Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije korona virusom (COVID-19) u tijelima zatvorskog sustava (kaznionice, zatvori, odgojni zavodi, centri), 26.3.2020., dostupno na: <https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/slike/novi%20osj/Postupnik-Zatvorski-sustav.pdf>

186 Ministarstvo pravosuđa, Ministar Bošnjaković odgovarao na pitanja novinara o funkcioniranju pravosuđa u vrijeme potresa i COVID-19, 26.3.2020., dostupno na: <https://pravosudje.gov.hr/vijesti/ministar-bosnjakovic-odgovarao-na-pitanja-novinar-a-o-funkcioniranju-pravosudja-u-vrijeme-potresa-i-covid-19/21726>

187 Ministarstvo pravosuđa, U četvrtak navečer potvrđen pozitivan nalaz na koronavirus kod kažnjnika Zatvora u Zagrebu, 26.6.2020., dostupno na: <https://pravosudje.gov.hr/vijesti/u-cetvrtak-navecer-potvrđen-pozitivan-nalaz-na-koronavirus-kod-kaznjnika-zatvora-u-zagrebu/22022>

188 Jutarnji list, Korona se probila u požeški zatvor: Deset pravosudnih policajaca mora u samoizolaciju, 15.7.2020., dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/korona-se-probila-u-pozeski-zatvor-deset-pravosudnih-policajaca-mora-u-samoizolaciju-15008431>

službenika i zatvorenika pozitivnih na COVID-19^{189,190}, no prema priopćenjima Ministarstva pravosuđa i uprave unatoč slučajevima zaraze, u svim kaznenim tijelima poslovi su se obavljali redovito te se postupalo sukladno preporukama i uputama nadležnih službi.

Tijekom trajanja epidemije istican je problem neprikladnosti zatvora za adekvatan odgovor na širenje zaraze koronavirusa zbog loših higijenskih uvjeta i nemogućnosti održavanja socijalne distance.¹⁹¹ Nedostupnost adekvatne zdravstvene zaštite u zatvorima kao i neodgovarajući uvjeti smještaja česti su razlozi obraćanja osoba lišenih slobode pučkoj pravobraniteljici.¹⁹² Opasnost širenja koronavirusa dodatno je ugrozila postojeću složenu situaciju vezanu uz napućenost zatvora te ukazala na nužnost rješavanja višegodišnjih problema zatvorskog sustava.

---

189 Ministarstvo pravosuđa i uprave, Priopćenje za javnost, 23.10.2020., dostupno na: <https://pravosudje.gov.hr/vijesti/priopcenje-za-javnost-24260/24260>

190 N1, Koronavirus probio i u splitski zatvor Bilice, 31.10.2020., dostupno na: <https://hr.n1info.com/vijesti/a570393-koronavirus-probio-i-u-splitski-zatvor-bilice/>

191 Slobodna Dalmacija, Doris Košta: Pustite pritvorenike dok kataklizma traje! Na Bilicama nemaju ni metar rastojanja, tuširaju se jednom tjedno, nemaju wc papira..., 18.3.2020., dostupno na: <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/apel-odvjetnice-pustite-pritvorenike-dok-traje-pandemija-u-zatvoru-u-splitu-krse-se-sva-pravila-nema-wc-papira-tusiraju-se-jednom-tjedno-i009724>

192 Pučka pravobraniteljica, Osigurati mjere prevencije i u zatvorskom sustavu, 3.4.2020., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/osigurati-mjere-prevencije-sirenja-epidemije-i-unutar-zatvorskog-sustava/>

TRAŽITELJI MEĐUNARODNE ZAŠTITE

Ministarstvo unutarnjih poslova ograničilo je pristup Prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite u Zagrebu i Kutini za sve osobe čije prisustvo nije neophodno za normalno funkcioniranje tih objekata, a tražitelji međunarodne zaštite koji borave u prihvatilištima pod stalnim su liječničkim nadzorom, upozoreni na pojavu bolesti i mjere koje je potrebno provoditi kako bi se spriječilo njeno daljnje širenje.¹⁹³ Osobama smještenim u prihvatnim centrima savjetovalo se da ostanu unutar njih, gdje su poduzete mjere zaštite poput oznaka na podu radi održavanja distance, higijenskih potreština i prisutnosti medicinskog osoblja.

U prihvatnom centru za tražitelje međunarodne zaštite u Hotelu Porin u Zagrebu zabilježen je slučaj osobe iz Sirije koja je u Hrvatsku vraćena iz Austrije na temelju Dublinskog sporazuma, a zbog navodne zaraze koronavirusom prebačena je u karantenu u prihvatni centar u Ježevu. Razlog tome bilo je navodno nepostojanje adekvatnih uvjeta za samoizolaciju u Hotelu Porin s obzirom da se radilo o nediscipliniranoj osobi po pitanju pridržavanja mjera samoizolacije,¹⁹⁴ a navedeni slučaj popraćen je s dva ksenofobična članka u medijima.¹⁹⁵ Nadalje, Centar za mirovne studije obaviješten je o ogradi postavljenoj oko Prihvatnog centra za tražitelje međunarodne zaštite u

---

193 Koronavirus.hr, Tražitelji međunarodne zaštite nisu zaraženi koronavirusom, 18.3.2020., dostupno na: <https://www.koronavirus.hr/trazitelji-medjunarodne-zastite-nisu-zarazeni-koronavirusom/171>

194 24 sata, Sirijac mora u samoizolaciju: 'U Porinu je to teško provesti', 14.3.2020., dostupno na: <https://www.24sata.hr/news/sirijac-mora-u-samoizolaciju-u-porinu-je-to-tesko-provesti-681083>

195 Jutarnji list, Azilant u hotelu Porin ne pridržava se samoizolacije, policija nemoćna 'On je izašao iz sobe i šeta kuda hoće. Ne znamo je li on zaražen ili ne...', 13.3.2020., dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/azilant-u-hotelu-porin-ne-pridrzava-se-samoizolacije-policija-nemocna-on-je-iza-sao-iz-sobe-i-seta-kuda-hoce-ne-znamo-je-li-on-zarazen-ili-ne/10090045/>; Normabel, Ispovijest pripadnika unutarnjeg osiguranja 'Hotela Porin' u Zagrebu, 14.3.2020., dostupno na: <https://normabel.com/ekskluzivno-ispovijest-pripadnika-unutarnjeg-osiguranja-hotela-porin-u-zagrebu/>

Zagrebu koja je postavljena kao mjera izolacije tražitelja azila smještenih u prihvatni centar. U ožujku 2020., "neki stanovnici Porina i njihovi prijatelji iz vanjskog svijeta" objavili su članak u kojem opisuju kako se osjećaju dehumanizirano i poniženo.¹⁹⁶

U suradnji s Ministarstvom unutarnjih poslova, Ministarstvom zdravlja i organizacijama civilnog društva, UNICEF je i nakon početka epidemije nastavio pružati podršku majkama i djeci u prihvatnom centru za tražitelje azila u Porinu olakšavajući im pristup uslugama zdravstvene skrbi, obrazovanju i drugim uslugama kao što su podrška dojenju, podrška roditeljima i trudnicama, psihosocijalna podrška i podrška u organizaciji kreativnih i sportskih aktivnosti za djecu. UNICEF je u Porinu osigurao usluge prevoditelja kako bi se podijelile pravovremene i točne informacije o prevenciji zaraze COVID-19 na svim jezicima kojima pričaju azilanti.¹⁹⁷

Na potrebu osiguravanja podrške osobama pod međunarodnom zaštitom, onima koji su je zatražili i iregularnim migrantima tijekom koronakrize upozorila je u travnju Pučka pravobraniteljica. Istaknula je kako su tijekom ovog razdoblja u posebno teškom položaju građani koji nemaju riješeno stambeno pitanje što uključuje i građane kojima je Hrvatska pružila međunarodnu zaštitu, a kojima je isteklo ili uskoro istječe dvogodišnje pravo na smještaj. Dodatno, neki od njih su zbog mjera sprečavanja širenja epidemije poput obustave rada ugostiteljskih objekata ostali bez posla, pa je pitanje kako će podmiriti troškove stanovanja u trenutku kada je gotovo nemoguće pronaći novi posao. Također je naglasila kako je svima koji još uvijek čekaju odluku o zahtjevima za međunarodnom zaštitom, a koji su

---

196 Komunal.org, "Welcome to prison: We are treated like animals in the zoo!!!", 19.3.2020., dostupno na: http://komunal.org/teksti/542-welcome-to-prison-we-are-treated-like-animals-in-the-zoo?fbclid=IwAR20Y3VIB_eGrb_TO-IJ0jWMxBrlsCKpm0GZMyFNNOOdtttGDMRwtzpcMFvI

197 UNICEF, U zagrebačkom prihvatnom centru Porin život se nastavlja unatoč neizvjesnosti s COVID-19, 5.5.2020., dostupno na: <https://www.unicef.org/croatia/price/u-zagrebackom-prihvatnom-centru-porin-zivot-se-nastavlja-unatoc-neizvjesnosti-s-covid-19>

smješteni u prihvatilište za tražitelje, prvenstveno potrebno osigurati neometan pristup zdravstvenoj zaštiti, uvjete za samoizolaciju u slučaju da im ona bude izrečena, kao i informacije vezane uz mjere suzbijanja epidemije, a djeci pristup obrazovanju. Adekvatnu zdravstvenu zaštitu, uvjete za samoizolaciju i poštivanje svih mjera sprečavanja širenja epidemije potrebno je osigurati i u prihvatnim centrima za strance u kojima su smješteni iregularni migranti kojima je ograničena sloboda kretanja, zbog čega su oni u posebno ranjivom položaju.¹⁹⁸

U travnju 2020. godine Zakonom o dopuni Zakona o strancima dodana je odredba prema kojoj državljanin treće zemlje kojem je izdana dozvola boravka za vrijeme trajanja epidemije bolesti COVID-19 ne mora podnijeti zahtjev za izdavanje nove dozvole boravka, a najdulje 30 dana od dana proglašenja prestanka epidemije.¹⁹⁹ Dopunom Zakona o državljanima država članica Europskog gospodarskog prostora i članovima njihovih obitelji također je omogućeno da se za vrijeme trajanja epidemije koriste izdane potvrde o prijavi privremenog boravka i boravišne iskaznice radi nastavka nesmetanog boravka u Hrvatskoj, a najdulje 30 dana od dana proglašenja prestanka epidemije.²⁰⁰

---

198 Pučka pravobraniteljica, Osigurati podršku i osobama pod međunarodnom zaštitom, onima koji su je zatražili i iregularnim migrantima, 27.4.2020., dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/potrebno-zastititi-i-osobe-pod-medunarodnom-zastitom-trazitelje-zastite-i-iregularne-migrante/>

199 Zakon o dopuni Zakona o strancima (NN 53/20), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_04_53_1059.html

200 Zakon o dopuni Zakona o državljanima država članica Europskog gospodarskog prostora i članovima njihovih obitelji (NN 53/20), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_04_53_1060.html

PRIPADNICI ROMSKE NACIONALNE MANJINE

Prema podacima Romske organizacije mladih u Hrvatskoj, među romskim stanovništvom nema velikog broja zaraženih koronavirusom iz razloga što većina Roma živi u segregiranim naseljima, a eliminiranjem gradskog i prigradskog prijevoza romska naselja ostala su u izolaciji, te uza sve to romska manjina čini tek manje od 1% ukupnog hrvatskog stanovništva.

Glavni problemi s kojima se pripadnici romske populacije suočavaju u kontekstu epidemije koronavirusa su gubitak zaposlenja (primjerice u industrijskom i uslužnom sektoru), nemogućnost bavljenja neformalnim poslovima (kao što su prikupljanje sekundarnih sirovina, svakodnevni poljoprivredni poslovi), ograničeni pristup javnim službama zbog ograničenja kretanja te ograničena dostupnost zdravstvenih i socijalnih usluga, izazovi povezani sa školovanjem preko interneta, privremena nedostupnost zaštitne opreme (maski za lice, rukavica i dezinficijensa) te rizici povezani sa siromaštvom i lošim uvjetima stanovanja (mogućnost držanja socijalne distance, ograničen pristup vodi). Tijekom trajanja ograničenja kretanja, pripadnici romske populacije koji žive u odvojenim zajednicama bili su primorani kupovati u lokalnim trgovinama gdje su cijene pretežito više u odnosu na veće trgovačke centre, čime je došlo do povećanja njihovih životnih troškova u tom periodu.²⁰¹ Za stanovnike romskih naselja za vrijeme trajanja epidemije koronavirusa najveće probleme predstavljaju pristup hrani i higijena, a nekim su naseljima dostavljeni i distribuirani prehrambeni paketi.

Pravobraniteljica za djecu upozorila je da su krizom izazvanom epidemijom posebno pogođena djeca koja žive u siromaštvu i na margini društva, među kojima su često

---

²⁰¹ Centar za mirovne studije, Izvještaj za Hrvatsku u okviru Istraživanja Agencije EU za temeljna prava o utjecaju pandemije koronavirusa na zajednice Roma i Putnika, 15.6.2020., dostupno na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/hr_report_-_covid-19_impact_on_roma_en.pdf

romska djeca. Naglasila je potrebu zajedničkog i koordiniranog djelovanja aktera na lokalnoj i državnoj razini kako bi se u aktualnoj situaciji poboljšali nepovoljni životni uvjeti u romskim naseljima koja su izolirana, često s lošom infrastrukturom, slabim kanalizacijskim sustavom, ponegdje bez struje i pitke vode te s neprimjerenim stambenim objektima. U preporuci koju je Pravobraniteljica za djecu uputila nadležnim institucijama poziva ih da se posebna pozornost obrati na: dostupnost čiste vode, sapuna i sredstava za dezinfekciju u romskim naseljima; osiguravanje pomoći u opskrbi namirnicama u romskim naseljima; podizanje razine zdravstvenih usluga u romskim naseljima jer je ukinut javni prijevoz, a mnoge romske obitelji nemaju automobil; podizanje razine informiranosti romskih zajednica o koronavirusu i potrebnim mjerama zaštite; uključivanje romskih udruga i romskih vijeća u borbu protiv epidemije COVID-19 kako bi se informacije Stožera civilne zaštite učinile pristupačnima i za Rome te kako bi se određeni dio informacija prilagodilo da bude razumljiv romskoj djeci.²⁰²

Direktne mjere pomoći i potpore usmjerene na pripadnike romske nacionalne manjine zabilježene su kroz inicijative jedinica lokalne i područne samouprave. Kao pozitivne mjere koje imaju za cilj olakšati ostvarivanje prava pripadnika romske nacionalne manjine u vrijeme epidemije koronavirusa navode se izuzetno korisna uloga pilotskih zdravstvenih medijatora u Međimurskoj županiji, te lokalnih i regionalnih vijeća romske nacionalne manjine u ostvarivanju i pružanju kontakata, savjeta i materijala za zaštitu zdravlja.²⁰³

---

202 Pravobraniteljica za djecu, Preporuka o zaštiti dobrobiti romske djece u uvjetima pandemije, 21.4.2020., dostupno na: <https://dijete.hr/preporuka-o-zastiti-dobrobiti-romske-djece-u-uvjetima-pandemije/>

203 Centar za mirovne studije, Kuća ljudskih prava Zagreb, B.a.B.e., Izvješčaj za Hrvatsku u okviru Istraživanja Agencije EU za temeljna prava o utjecaju koronavirusa na temeljna prava u EU, 4.5.2020., dostupno na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/hr_report_on_coronavirus_pandemic_may_2020.pdf

Gradsko društvo Crvenog križa Čakovec podijelilo je upute na bajaškom i hrvatskom jeziku za pravilno pranje ruku te sapun za sva kućanstva u romskim zajednicama Međimurske županije (5000 jedinica), za što je sredstva osigurala županija. Također, Društvo Crvenog križa uspostavilo je psihosocijalnu potporu za sve korisnike u okviru projekta "Roma support - mobilni tim za podršku obitelji" i druge građane zainteresirane za to da socijalni radnici redovito kontaktiraju s obiteljima, pružaju podršku i pomažu u učenju na daljinu, suočavanju s obiteljskim problemima i pružanju informacija.

U Istarskoj županiji, Županijska radna skupina za Rome u suradnji s vijećem romske nacionalne manjine i romskom organizacijom civilnog društva podijelila je kupone za hranu osobama najviše izloženima riziku.²⁰⁴ Lokalna samouprava Grada Belišća romskoj je zajednici koja živi na njezinu teritoriju osigurala pristup čistoj vodi, kanalizaciji i struji čime se pripadnicima te zajednice omogućilo pridržavanje epidemioloških preporuka te stvorilo preduvjete za sudjelovanje romskih učenika na nastavi preko interneta.²⁰⁵

Također, Služba za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar" i Odbor za zdravstvo Vijeća romske nacionalne manjine Grada Zagreba pripremili su preporuke na hrvatskom i romskom jeziku o pridržavanju općih mjera zaštite tijekom bolesti uzrokovane novim koronavirusom, koje su na romski jezik preveli medijatori romske nacionalne manjine. Upute su podijeljene i na društvenim mrežama.²⁰⁶

---

204 Ibid.

205 Centar za mirovne studije, Izvještaj za Hrvatsku u okviru Istraživanja Agencije EU za temeljna prava o utjecaju pandemije koronavirusa na zajednice Roma i Putnika, 15.6.2020., dostupno na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/hr_report_-_covid-19_impact_on_roma_en.pdf

206 Služba za javno zdravstvo NZJZ "Dr. Andrija Štampar" i Odbor za zdravstvo Vijeća romske nacionalne manjine Grada Zagreba, Preporuke za pripadnike romske nacionalne manjine COVID-19, 7.4.2020., dostupno na: <http://www.stampar.hr/hr/preporuke-za-pripadnike-romske-nacionalne-manjine>

U odnosu na provedbu nastave na daljinu, Pravobraniteljica za djecu naglasila je kako je nužno voditi računa da se u digitalnom poučavanju ne produbljuju nejednakosti između djece s obzirom da promjena načina učenja i poučavanja, kao posljedica prelaska u virtualne učionice, predstavlja veći rizik za učenike sa slabijim (pred)znanjem kao i za učenike koji imaju manje obrazovnih mogućnosti izvan škole, što je čest slučaj s romskim učenicima. Poseban problem predstavlja neprilagođenost programa Škole na Trećem za romske učenike, nepostojanje sadržaja pomoću kojih bi se romskim učenicima omogućilo dodatno usvajanje hrvatskog jezika te činjenica da mnoga romska djeca nemaju pristup internetu, kao ni osobno računalo, laptop ni tablet.²⁰⁷ Ministarstvo obrazovanja uz financijsku potporu UNICEF-a Hrvatska osiguralo je dodatnih 100 tableta i 500 SIM-kartica romskoj djeci i kupilo dodatni poslužitelj kako bi se zadovoljile povećane potrebe Ministarstva obrazovanja.²⁰⁸ Za učenike pripadnike romske nacionalne manjine u vrijeme epidemije koronavirusa izuzetno se korisnom pokazala uloga romskih pomoćnika u nastavi.

Romska organizacija mladih Hrvatske smatra kako će ova kva situacija dovesti do produbljivanja jaza u obrazovnim rezultatima između romske i neromske djece u narednom razdoblju te je u travnju uputila pismo nadležnim institucijama tražeći hitne mjere da se osiguraju resursi i uvjeti za provedbu post-epidemioloških mjera za osiguranje institucionalnog ili izvaninstitucionalnog obrazovanja za djecu pripadnike romske nacionalne manjine tijekom ljetnih praznika.²⁰⁹ Mreža podrške romskoj djeci-Hrvatska u suradnji s Ministarstvom znanosti i obrazovanja, dva tjedna nakon zatvaranja škola zbog epidemije virusa COVID-19 i

---

207 Pravobraniteljica za djecu, Preporuka o zaštiti dobrobiti romske djece u uvjetima pandemije, 21.4.2020., dostupno na: <https://dijete.hr/preporuka-o-zastiti-dobrobiti-romske-djece-u-uvjetima-pandemije/>

208 Centar za mirovne studije, Kuća ljudskih prava Zagreb, B.a.B.e., Izvještaj za Hrvatsku u okviru Istraživanja Agencije EU za temeljna prava o utjecaju koronavirusa na temeljna prava u EU, 4.5.2020., dostupno na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/hr_report_on_coronavirus_pandemic-_may_2020.pdf

209 Ibid.

početka održavanja nastave na daljinu, provela je anketu u osnovnim školama na koju je odgovorilo 65 škola. U čak oko 30% škola, više od 30% djece romske nacionalnosti ne sudjeluje redovito u nastavi na daljinu, a razlozi za to su razni - od neimaštine do nemogućnosti dobivanja adekvatne podrške u obiteljima. Rezultati ankete podijeljeni su s relevantnim institucijama i organizacijama.²¹⁰

---

210 REYN-Hrvatska/Mreža podrške romskoj djeci, Djeca Romi koja su nastavom na daljinu ostala na obrazovnoj distanci, 23.4.2020., dostupno na: <http://www.reyn-hrvatska.net/index.php/2020/04/23/djeca-romi-koja-su-na-stavom-na-daljinu-ostala-na-obrazovnoj-distanci/>

KUĆA
LJUDSKIH
PRAVA
ZAGREB